

The background of the page features several large, flowing, wavy lines in shades of blue and light blue, creating a sense of movement and depth. These lines are layered, with some appearing as solid shapes and others as outlines.

Goed leven, wonen en werken voor jongeren in Overijssel



Inhoud

0	Managementsamenvatting	5
1	Aanleiding en aanpak	8
1.1	Aanleiding	8
1.2	Aanpak	8
1.3	Actualiteiten 2020.....	10
2	Beleidscontext	12
2.1	Jong in Overijssel.....	12
2.2	Aandacht voor jongerenparticipatie in het beleid van de provincie Overijssel	12
2.3	Aandacht voor jongeren als doelgroep in het beleid van de provincie Overijssel.....	13
2.4	Aandacht voor jongeren in de regio's	14
2.5	Coronamaatregelen gericht op jongeren	15
3	Inspiratie: jongerenbetrokkenheid SER'en	16
3.1	Jongerenplatform landelijke SER	16
3.2	Young Professionals Brabant.....	17
3.3	Samenwerking en ervaringen delen.....	18
4	Jongeren in Overijssel.....	19
4.1	Wat houdt jongeren bezig	19
4.2	Jongerenparticipatie	20
5	Leven en wonen in Overijssel.....	23
5.1	Hoe gaat het met jongeren in Overijssel	23
5.2	Vertrekken jongeren uit Overijssel?.....	24
6	Werken en jongeren in Overijssel.....	26
6.1	Jongeren op de arbeidsmarkt in Overijssel	26
6.2	Extra impact op jongeren door coronacrisis	26
6.3	Aanvullend sociaal pakket: het bestrijden van jeugdwerkloosheid	30
6.4	Ideeën van jongeren over werk en jongeren	31
7	Aanbevelingen.....	32
7.1	Behoud jongeren in Overijssel en creëer betrokkenheid	32
7.2	Maak regio's aantrekkelijk voor jongeren om te leven en te wonen	33
7.3	Laat jongeren geen 'verloren generatie' worden	35
	Bijlage 1: Jongeren in Overijssel; terugkoppeling onderzoek SER Overijssel	39
	Bijlage 2: Digitale ontmoeting met jongeren	47
	Bijlage 3: Presentatie Jongerenparticipatie door Cibap-studenten	55
	Bijlage 4: Wonen en jongeren in Nederland	59



0 Managementsamenvatting

In het nadenken over de toekomst van Overijssel is de bijdrage van jonge mensen onmisbaar: het gaat immers over hún toekomst. SER Overijssel zoekt naar manieren om het SER-advieswerk te voeden door de oorspronkelijke ideeën, tegendraadse meningen, kritische en vernieuwende opvattingen van jongeren. In 2020 investeerde SER Overijssel in de opbouw van jongerenbetrokkenheid. Jongeren hebben namelijk een andere kijk op maatschappelijke thema's en hebben vaak vernieuwende ideeën over de aanpak van problematiek. Er zijn verschillende stappen ondernomen om het gesprek met jongeren aan te gaan. De leden van de SER-adviescommissie Jongeren hebben telefonische interviews gehouden met een aantal jongeren, er zijn digitale enquêtes uitgezet, er is een digitale ontmoeting gehouden met een groep jongeren, er zijn contacten gelegd met de landelijke en regionale SER'en om de ervaringen met jongerenbetrokkenheid uit te wisselen, een groep jongeren van een creatieve mbo-opleiding Cibap heeft een advies uitgebracht aan de SER Overijssel over de mogelijkheid om social media in te zetten om meer jongeren te betrekken, en in de laatste SER-vergadering van 2020 is het besluit genomen om vanaf 2020 structureel een jongerenadviseur aan te stellen binnen de SER Overijssel.

Tijdens de gesprekken met jongeren over wat hen bezig houdt, bleek dat veel jongeren met plezier in Overijssel wonen, studeren, werken en recreëren, maar dat ze zich tevens over een aantal dingen ernstige zorgen maken. Vooral op het gebied van huisvesting en werk zijn er verbetermogelijkheden. Daarnaast zijn de gevolgen van de coronacrisis voor deze specifieke groep erg groot en vraagt de SER Overijssel daar in dit advies extra aandacht voor.

Jongeren zijn betrokken geweest bij dit advies, hiermee heeft de SER Overijssel een eerste start gemaakt met het doel om jongeren te betrekken bij verschillende thema's, die voor hen van belang zijn. Hiermee is het een advies geworden waarin aandacht wordt besteed aan de mogelijke acties om het leven, wonen en werken voor jongeren in Overijssel aantrekkelijker te maken en jongeren zo veel mogelijk te betrekken bij de thema's die voor hen en voor de hele maatschappij belangrijk zijn.

In dit SER-advies worden de volgende aanbevelingen geformuleerd.

1. Jongeren als doelgroep in het provinciaal beleid:

- Beschouw jongeren als een specifieke doelgroep binnen specifieke beleidsterreinen. Onderzoek en werk uit hoe het perspectief van jongeren (als doelgroep, als toekomstige generatie, als meedenkers en initiatiefnemers) een betere plek kan krijgen bij de beleidsontwikkeling en -uitvoering, die te maken hebben met aantrekkelijk leven, wonen, werken en recreëren in Overijssel.
- Ontwikkel samen met jongeren een 'generatietoets' waarmee voorgenomen beleid vooraf getoetst kan worden op de impact ervan op jongeren, eventueel ook als proeftuin voor landelijke ontwikkelingen.

2. Jongerenparticipatie:

- Betrek jongeren structureel bij verschillende beleidsterreinen, die te maken hebben met aantrekkelijk leven, wonen, werken en recreëren in Overijssel. Voorbeelden van jongerenparticipatie zoals bij het project Nieuwe Energie Overijssel kunnen vertaald worden naar andere beleidsterreinen.

- Communiceer proactief over de maatregelen die relevant zijn voor jongeren zowel vanuit jongerenbetrokkenheid als vanuit doelgroepenbeleid. Denk daarbij aan effectieve communicatiemiddelen en social media, die met name jongeren in Overijssel aanspreken.
- Ga door met het implementeren en verbreden van het programma 'Jongeren en burgerschap' op alle onderwijsniveaus (basis-, middelbaar- en mbo-onderwijs). Stimuleer de betrokkenheid van jongeren via het onderwijs, sport- en cultuurverenigingen en maatschappelijke en politieke organisaties, waarin jongeren actief zijn.
- Betrek jongeren meer bij het kritisch doorlichten van projecten of regelingen op verschillende beleidsterreinen. Denk bijvoorbeeld aan het laten meelopen met een gedeputeerde, vergaderingen bijwonen, op voorstellen reageren of online bijeenkomsten waarbij jongeren over specifieke voorstellen kunnen reageren.

3. *Aantrekkelijkheid provincie Overijssel voor jongeren:*

- Investeer in de aantrekkelijkheid van Overijsselse regio's met speciale aandacht voor betaalbare huur- en koopwoningen, passende stageplekken en banen voor jongeren en de goede bereikbaarheid tussen de regio's en naar de rest van Nederland. Versterk de positieve kwaliteitskenmerken van Overijsselse regio's en steden, zodat die aantrekkelijk blijven voor jongeren om te wonen, werken, studeren en recreëren.
- Investeer in noodzakelijke voorzieningen in de Overijsselse (studenten)steden. Denk bijvoorbeeld aan nevenvestigingen van WO-instellingen in Zwolle of Deventer en voldoende uitgaansgelegenheden. Investeer in de bekendheid van de regionale merken om jongeren in Overijssel te binden en jongeren uit andere regio's aan te trekken.
- Stimuleer de samenwerking tussen het onderwijs en werkgevers. Maak het Overijsselse scholingsaanbod completer en breng de aantrekkelijkheid van Overijsselse (top)bedrijven meer voor het voetlicht bij jongeren.

4. *Provinciale rol binnen regionale woonagenda's met jongeren als doelgroep*

- Besteed binnen de regionale woonagenda's aandacht aan de doelgroep starters/jongeren, met speciale aandacht voor kwetsbare jongeren.
- Bevorder - als onderdeel van bestaande regelingen - de innovatie op het gebied van starterswoningen en de doorstroming van woningen. Ga samen met jongeren op zoek naar creatieve oplossingen voor specifieke woonproblemen. Faciliteer betaalbare jongerenwoningen in kleine kernen en stimuleer de transformatie van winkelpanden en kantoren tot jongerenfuncties en - woonvormen.

5. *Arbeidsmarktpositie jongeren:*

- Beschouw jongeren als een specifieke doelgroep binnen het arbeidsmarktbeleid, mede om te voorkomen dat er een 'verloren generatie' ontstaat door de coronacrisis. Zoek verbinding met de programma's van de arbeidsmarktregio's in het kader van de bestrijding van jeugdwerkloosheid (derde aanvullend sociaal pakket).
- Behandel jongeren als een specifieke doelgroep in de regelingen voor de mkb-bedrijven. Denk aan specifieke maatregelen om de bekendheid en aantrekkelijkheid van mkb-bedrijven voor jongeren te vergroten. Stimuleer de beschikbaarheid van voldoende banen en stageplekken voor jongeren en de binding van jong talent bijvoorbeeld door alumni-programma's, jobrotation, leven-lang-ontwikkelen activiteiten, werk-voor-partners, traineeships en werkervaringsplekken.
- Benut de ervaringen uit de vorige economische crisis op het gebied van de aanpak van jeugdwerkloosheid en de gevolgen daarvan. Blijf goed monitoren wat de gevolgen van de coronacrisis zijn, met name voor de groeiende groep van studenten met mentale problemen.



Dit advies bevat verschillende aanbevelingen aan de provincie Overijssel hoe jongeren te bereiken en te betrekken bij de beleidsontwikkeling. Door middel van dit adviestraject investeert de SER Overijssel zelf in een eigen doorontwikkeling op het gebied van jongerenparticipatie. Gesprekken, die in het kader van dit adviestraject met jongeren zijn gevoerd, worden niet als een eenmalige actie gezien. Ook voor andere adviestrajecten wordt nagedacht hoe het jongerenperspectief daarin te verwerken.

1 Aanleiding en aanpak

1.1 Aanleiding

Het onderwerp 'Jongeren' is in het werkprogramma van de SER Overijssel opgenomen omdat het steeds duidelijker wordt dat sommige beleidsmaatregelen van de overheden specifieke uitwerking hebben op jongeren, terwijl er bij deze maatregelen beperkt rekening wordt gehouden met de impact op jongeren.

Door het Jongerenplatform van de SER Nederland is in 2019 de verkenning 'Hoge verwachtingen: Kansen en belemmeringen voor jongeren' uitgevoerd (zie hoofdstuk 3). Deze verkenning en de manier hoe jongeren door de SER Nederland betrokken worden, is de bron van inspiratie voor de SER Overijssel. In Brabant werken vier provinciale adviesraden, waaronder SER Brabant en Young Professionals Brabant, samen in de adviesorganisatie BrabantAdvies.

Voor de SER Overijssel is van belang om inzichtelijk te krijgen wat er onder jongeren in Overijssel leeft en of er specifieke jongerenvraagstukken zijn die door de provincie Overijssel aangepakt kunnen worden. Op basis daarvan stelt de SER Overijssel een advies op aan Gedeputeerde Staten.

In het nadenken over de toekomst van Overijssel is de bijdrage van jonge mensen onmisbaar: het gaat immers over hún toekomst. De SER Overijssel zoekt naar manieren om het SER-advieswerk te voeden door de oorspronkelijke ideeën, tegendraadse meningen, kritische en vernieuwende opvattingen van jongeren. Vanaf 2020 investeert de SER Overijssel extra tijd en energie in de opbouw van jongerenbetrokkenheid.

Voor de SER-advisering is gekozen voor de volgende afbakening van de leeftijdscategorieën: jongeren van 15-25 en 25-35 jaar¹.

Doelstelling adviestraject

Het adviestraject Jongeren wijkt af van de gebruikelijke manieren van adviseren door de SER Overijssel. In dit traject worden verschillende doelen nagestreefd:

- De dialoog aangaan met jongeren in Overijssel om in beeld te brengen wat jongeren bezighoudt en wat ze belangrijk vinden;
- Een advies over de vraagstukken, die Overijsselse jongeren bezighouden, samen met jongeren voorbereiden;
- Jongeren actief en structureel betrekken bij de toekomstige SER-advisering.

1.2 Aanpak

Eerste fase

De SER-adviescommissie Jongeren heeft in april 2020 de contouren van het adviestraject bepaald. De eerste ronde bestond uit het aanschrijven van diverse jongerenraden, jongerenafdelingen van politieke

¹ Als er over 'jongeren' gesproken wordt, gebruiken verschillende organisaties diverse afbakeningen van de leeftijdscategorieën, bijvoorbeeld CBS 12-25 jaar, diverse gemeentelijke jongerenraden 16-25 jaar; Jongerenraad Overijssel 15-21 jaar, UWV jonger dan 27 jaar en FNV jonger dan 35 jaar.

partijen en jongere vertegenwoordigers in de werknemers- en werkgeversorganisaties om namen en contactgegevens van een aantal jongeren tussen 15 en 35 jaar uit diverse regio's in Overijssel te krijgen om deze jongeren vervolgens te bellen voor een kort interview.

Eind mei/begin juni 2020 zijn via algemene emailadressen de volgende organisaties aangeschreven met het verzoek om een aantal namen en contactgegevens door te geven voor de interviews door de SER-leden in het kader van het adviestraject Jongeren:

- Jongerenraad Overijssel;
- Jongerenraden van Zwolle, Twenterand, Staphorst en Oldenzaal;
- Jongerenafdelingen politieke partijen (Overijsselse afdelingen);
- Young Twente Board;
- Stichting Dev&ter Jongeren;
- Jongmanagement-kringen Stedendriehoek, Twente/Salland en Zwolle;
- FNV Jong en CNV Jongeren;
- Landelijke Studentenvakbond (LSVb).

Telefonische interviews en digitale enquêtes

Op de oproep van de SER Overijssel kwamen enthousiaste reacties binnen. Uit de inventarisatie van jongerenorganisaties en contactpersonen in Overijssel werden 14 jongeren geselecteerd voor een telefonisch interview. Behalve deze individuele telefonische interviews werd per mail een digitale enquête onder de jonge leden van FNV en onder de deelnemers aan Innovatiehub Salland (initiatief waarin MKB-bedrijven deelnemen om jong talent aan deze bedrijven te binden). Er zijn 135 ingevulde enquêtes teruggestuurd op de uitvraag via FNV en 6 ingevulde enquêtes via de Innovatiehub Salland.

In de interviews en de enquêtes van de SER Overijssel werden de volgende vragen gesteld:

- Wat vind je belangrijk op dit moment in je leven, wat houdt je bezig?
- Hoe zie je je eigen toekomst en die van je leeftijdgenoten/ generatie?
- Wat maakt het wonen in de provincie Overijssel voor jou aantrekkelijk?
- Waar zijn veranderingen mogelijk die jou zouden kunnen helpen?
- Welke manieren om de provincie te adviseren zijn mogelijk?

Aan het eind van elk gesprek en elke enquête werd aan de jongeren gevraagd of ze eventueel betrokken wilden zijn bij de advisering van de SER Overijssel.

De uitkomsten van dit onderzoek door de leden van de SER-adviescommissie zijn opgenomen in hoofdstuk 4 van dit advies. Voor de deelnemende jongeren is er een folder gemaakt waarin deze uitkomsten kort zijn samengevat. Deze folder is toegevoegd als bijlage 1.

Digitale ontmoeting en input voor het SER-advies

De deelnemende jongeren zijn uitgenodigd om te participeren in een digitale ontmoeting. Op deze manier kon nader ingezoomd worden op een aantal onderwerpen. Deze onderwerpen zijn geselecteerd op basis van de uitkomsten van de interviews en de enquêtes. Het doel van deze digitale ontmoeting was terug te koppelen welke inzichten opgehaald zijn tijdens de eerste fase van het adviestraject en gezamenlijk met de jongeren te bepalen welk onderwerp zich zou lenen om in aanmerking te komen voor een adviestraject van de SER Overijssel. 'Goed leven, wonen en werken in Overijssel' werd vaak



genoemd in de reacties van de jongeren. Daarom is besloten om tijdens de digitale bijeenkomst met jongeren deze onderwerpen verder uit te diepen. Aan deze digitale ontmoeting namen tien jongeren deel. Deze bijeenkomst vond plaats op 6 oktober 2020.

Tijdens deze bijeenkomst vertelden de deelnemers wat voor hen aantrekkelijk is aan Overijssel om te wonen, te studeren, te werken en te recreëren. Deze sessie is nadrukkelijk gebruikt om uit te diepen wat betekent goed wonen en leven voor de jongere, waar moet dit aan voldoen en wat ontbreekt er in de provincie Overijssel. Waar dat aan moet voldoen en wat er op dit moment in Overijssel aan ontbreekt. Het onderwerp van jongerenbetrokkenheid is ook uitgebreid besproken. Het verslag van deze digitale ontmoeting is als bijlage 2 aan dit advies toegevoegd in een vorm van een folder.

Bij het opsturen van het verslag van de digitale ontmoeting aan de jongeren is aan de deelnemers gevraagd om per mail aanvullende ideeën op te sturen. De uitkomsten van de digitale bijeenkomst en de ingestuurde ideeën worden in dit SER-advies meegenomen.

1.3 Actualiteiten 2020

Coronajaar

Sinds het uitbreken van de coronapandemie kwam er vaak in het nieuws dat jongeren meer last van de coronamaatregelen hadden dan andere bevolkingsgroepen. Onderzoek laat zien dat jongeren mentaal veel last hebben van de coronacrisis, door toenemende gevoelens van stress, eenzaamheid en vermoeidheid. Het is zwaar voor hen, ook omdat het lang duurt, en onbekend is hoelang het nog zal duren. Jongeren vinden hun sociale omgeving belangrijk: sociale contacten, nieuwe vrienden maken. Dit geldt voor jongeren op de middelbare school, maar ook voor studenten. Introductieweken, feestjes, borrels, groepsetentjes, dansen; het was een vanzelfsprekend onderdeel van het studentenbestaan. Maar dat mag allemaal opeens niet meer, tenminste niet op de manier waarop dit voor de pandemie nog kon.

Op de werkende jongeren heeft coronacrisis ook een grote impact. Ze hebben vaker een flexibel contract. Bovendien werken veel jongeren in sectoren die hard zijn getroffen door de crisis zoals de horeca. Voor schoolverlaters betekent de afnemende werkgelegenheid minder kansen op een eerste baan. Vooral onder jongeren loopt de werkloosheid snel op. Hoewel jongeren goed kunnen herstellen van kortdurende werkloosheid, is het belangrijk om langdurige werkloosheid te voorkomen. Bijbanen zijn lastiger te vinden, waardoor er geen verdiensten zijn en jongeren soms noodgedwongen weer thuis moeten gaan wonen.

In dit adviestraject wordt daarom extra aandacht besteed aan de zorgen, die jongeren hebben vanwege de coronacrisis.

Het advies 'En nu... daden!' door Jongeren Denktank Coronacrisis

De Jongeren Denktank Coronacrisis kwam eind januari 2021 met het advies 'En nu ... daden!'² Doordat de crisis jongeren onevenredig hard raakt, is hun toch al onzekere positie verder verslechterd. Hun financiële en mentale reserves raken uitgeput. De Jongeren Denktank Coronacrisis deed eind 2020 onderzoek naar de ideeën van jongeren over problemen waar ze door de crisis tegenaan lopen, bij hun



² <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/jongeren-en-nu-daden>



werk, opleiding of huisvesting. De Jongeren Denktank onderzocht ook de zorgen die jongeren hebben over klimaat, gelijke kansen, mentale gezondheid en de 'grote' stappen in het leven.

De belangrijkste problemen spelen op het gebied van:

- Onderwijs: jongeren lopen studievertraging op doordat lessen uitvallen of alleen nog digitaal zijn en doordat stageplekken heel moeilijk te vinden zijn.
- Werk: veel jongvolwassenen zijn hun (bij)baan kwijtgeraakt en voor pas afgestudeerden zijn er nauwelijks vacatures.
- Wonen: starterswoningen zijn tijdens de coronacrisis alleen maar duurder en schaarser geworden.
- Klimaat: jongeren zijn bang dat een goede aanpak van klimaatproblemen langer op zich laat wachten, nu alle aandacht uitgaat naar de problemen op de korte termijn.

De problemen die jongeren ervaren, zijn niet nieuw, maar door de coronacrisis verergerd. Juist om een krachtige, eerlijke en groene samenleving te creëren willen jongeren meepraten over beleid dat hen aangaat. De Jongeren Denktank Coronacrisis heeft de problemen op het gebied van onderwijs, werk, wonen en klimaat onderzocht en geeft voor elk van die onderwerpen adviezen aan het kabinet.

De belangrijkste adviezen van de Jongeren Denktank Coronacrisis zijn:

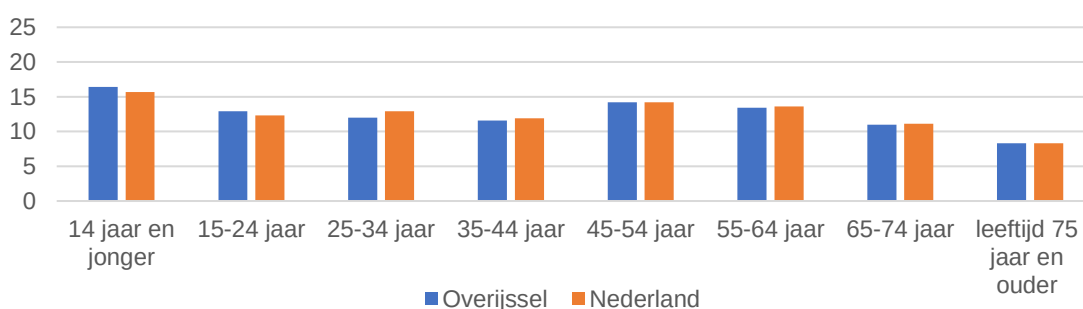
- Ga soepeler om met studievertraging en studieschuld;
- Zorg voor genoeg werk voor jongvolwassenen;
- Zorg voor genoeg starterswoningen;
- Laat het klimaat niet de dupe worden;
- Betrek jongeren bij oplossingen.

2 Beleidscontext

2.1 Jong in Overijssel

Provincie Overijssel is een jonge provincie. De zogenaamde 'groene druk'³ bedraagt in 2020 voor Overijssel 40% terwijl het voor Nederland 37% bedraagt. Dit cijfer geeft inzicht in de verhouding van de jeugd tot het werkende deel van de bevolking. Het percentage jongeren tot en met 25 jaar bedraagt voor Overijssel 29% (voor Nederland 28%).

Figuur 1: Bevolkingssamenstelling per leeftijdscategorie, Overijssel en Nederland, per 1 januari 2020, % (bron: CBS)



In dit advies wordt de doelgroep jongeren afgebakend met de leeftijdscategorieën 15-24 en 25-34 jaar. Het gaat om ruim 285 duizend inwoners van Overijssel. Deze leeftijdscategorieën bedragen voor Overijssel 25% (13% en 12% respectievelijk) van alle inwoners.

2.2 Aandacht voor jongerenparticipatie in het beleid van de provincie Overijssel

Op sommige terreinen van het provinciaal beleid is er specifiek aandacht voor jongeren. In het Coalitieakkoord is er aandacht voor jongeren in het hoofdstuk 'Samenleven in Overijssel' als het gaat om de onderwerpen 'sport en beweging' en 'democratie'.

Hoofdstuk 'Samenleven in Overijssel'

"Sport en beweging is om meerdere redenen van belang voor de samenleving van jong tot oud: gezondheid, ontmoeting, maatschappelijke verbinding en talentontwikkeling".

"Voor een goed functionerende democratie is het van belang dat iedereen meedoet. Het is belangrijk dat vroeg te stimuleren. Daarom is het onze ambitie dat iedere scholier minstens eenmaal tijdens de schoolcarrière in het provinciehuis is geweest. Dit bevorderen we onder andere met de Democratie- en Statenspelen (Overijssel Doet Mee!) en met het programma Burgerschap, in samenwerking met onderwijsinstellingen".

Bron: Coalitieakkoord 2019-2023 'Samen bouwen aan Overijssel'

³ Groene druk is de verhouding tussen het aantal personen van 0 tot 20 jaar ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar.

Hierbij bewandelt de provincie twee sporen: via het programma 'Overijssel doet mee!', het programma gericht op jongeren, democratie en burgerschap en via de inhoudelijke lijn jongeren betrekken.

ROC van Twente, Deltion College en de provincie Overijssel werken samen om de maatschappelijk betrokkenheid en participatie van jongeren in Overijssel te vergroten. De twee mbo-scholen hebben samen met de provincie het plan van aanpak 'Programma Jongeren en Burgerschap in Overijssel' ontwikkeld om studenten intensiever te betrekken bij de democratie en politiek.

Binnen het project 'Nieuwe Energie Overijssel' wordt specifiek aandacht besteed aan jongeren. Dit gebeurt vooral via het onderwijs (basis-, middelbaar- en hoger onderwijs).

Betrekken van jongeren bij het project Nieuwe Energie Overijssel

"In Overijssel werken we in de energietransitie continu nauw samen met jeugd en jongeren. Het gaat om hun toekomst en ze hebben inspirerende ideeën hoe we voor de wereld van morgen moeten zorgen. Hierdoor houden ze de energieprofessionals scherp. Het programma Nieuwe Energie Overijssel biedt daarom o.a. verschillende educatieprogramma's aan scholen. Waaronder de E-Battle en Adviseurs van de Toekomst door Natuur en Milieu Overijssel."

Bron: <https://www.nieuweenergieoverijssel.nl/jonge-adviseurs-inspireren-energieprofessionals-uit-overijssel/>

2.3 Aandacht voor jongeren als doelgroep in het beleid van de provincie Overijssel

In het nieuwe arbeidsmarktbeleid van de provincie Overijssel (vastgesteld in februari 2020) is er bewust voor gekozen om geen doelgroepen te benoemen. In het verleden was dit soms wel het geval. Zo werd er aandacht besteed aan de jongerenwerkloosheid in de tijden van de vorige economische crisis (o.a. door het project 1000-jongerenplan). In het huidige beleid wordt gefocust op de volgende prioritaire thema's die voor de hele economie gelden:

- Inclusiviteit: iedereen die kan en wil werken, moet in Overijssel mee kunnen doen op de arbeidsmarkt;
- Tegengaan van krapte en mismatch: het beter laten aansluiten van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt;
- Leren en werken met nieuwe technologieën: digitalisering vraagt om nieuwe competenties en vaardigheden en flexibele oplossingen.

Hoofdstuk 'Aantrekkelijk wonen en ruimte'

"We willen de woningmarkt beter toegankelijk maken voor starters en de doorstroming bevorderen. Daarvoor gaan we samen met gemeenten en partners effectieve instrumenten ontwikkelen."

Bron: Coalitieakkoord 2019-2023 'Samen bouwen aan Overijssel'

In het hoofdstuk 'Aantrekkelijk wonen en ruimte' in het Coalitieakkoord wordt de ambitie uitgesproken om de woningmarkt beter toegankelijk maken voor starters. In het 'Ambitiedocument Regionale Woonagenda's Overijssel 2021 – 2024'⁴ is afgesproken dat in de woonagenda's duidelijke afspraken dienen te worden gemaakt over de toegankelijkheid van de woningmarkt voor starters en de doorstroming. Hiermee willen de gemeenten, woningbouwcorporaties en andere partners in de Woonkeuken meer aandacht aan de doelgroep starters besteden. De regie ligt bij de gemeente en haar woonpartners; waarbij de uitgangspunt is een goed kwalitatief woningbouwprogramma per gemeente. Afgesproken is om in de woonagenda's voldoende aandacht te besteden aan toekomstbestendige wijken. Het gaat daarbij om een integrale wijkbenadering van diversiteit in bevolkingsopbouw/-samenstelling, kwaliteit van de woningen, kwaliteit van de woon- en leefomgeving en het voorzieningenniveau.

Daarnaast betreft de provincie jongeren bij de woningbouwopgave in Overijssel door in samenwerking met hogescholen en universiteiten onderzoeken uit te voeren naar de woningbehoefte bij studenten.

2.4 Aandacht voor jongeren in de regio's

In de Overijsselse regio's wordt binnen de human capital agenda's ook aandacht besteed aan jongeren. Zo werd in 2019 het Toekomstmakers Event als een initiatief van de Expeditie Regio Zwolle georganiseerd. Daarbij vertelden bijna honderd jongeren over hoe zij willen wonen en werken in deze regio.

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de regio Zwolle een aantrekkelijke regio wordt om te wonen en werken voor jong en oud(er)?

Tijdens 'Het Toekomstmakers Event' gaan bijna 100 jongvolwassenen met elkaar in gesprek over wat zij samen met de overheid, het onderwijs en het bedrijfsleven kunnen doen om jongeren te blijven boeien en binden voor de regio.

Aanleiding voor 'Het Toekomstmakers Event' is de Human Capital-agenda. Om economische groei te realiseren werken partners in de regio intensief samen door te investeren in menselijk kapitaal. Een belangrijke vraag hierbij is hoe we - overheid, onderwijs, bedrijfsleven - ervoor kunnen zorgen dat de regio interessant blijft voor jongeren die hier opgroeien. Om erachter te komen welke kansen en mogelijkheden de regio Zwolle heeft om jongeren te behouden, benutten en aan te trekken wordt de grootste dialoog van de regio georganiseerd.

Bron: <https://www.zonregiozwolle.nl/nieuws/i/33-artikelen/249-in-gesprek-met-bijna-100-jongeren-over-hoe-zij-willen-wonen-en-werken-in-deze-regio>

In Twente is sinds een aantal jaar Young Twente Board actief. De board koos bewust voor samenwerking tussen de huidige veelheid aan (kennis)netwerken en ontplooit zelf activiteiten die een positieve bijdrage leveren aan regionale uitdagingen. Daarnaast fungeert de Young Twente Board als alert klankbord voor de Twente Board, door gevraagd en ongevraagd advies te geven. Deze Twentse jongeren denken mee over de toekomst van regio Twente en komen op voor de belangen van Twentse jongeren.

⁴ <https://woonkeukenoverijssel.nl/Documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=1759086>

Binnen het programma 'Arbeidsmarkt en talent' van de Agenda van Twente⁵ wordt er gewerkt aan de opgave talent behouden en aantrekken voor de regio's. Deze opgave is er op gericht om o.a. studenten te behouden voor het bedrijfsleven in de regio's. Eén van de ontwikkelingen is dat Twente Board een Talentpact heeft vastgesteld en uitvoert, niet allen voor hoger opgeleiden maar ook gericht op middelbaar opgeleiden.

2.5 Coronamaatregelen gericht op jongeren

Provincie Overijssel stelde een zogeheten 'Vijfpuntenplan' op, een breed pakket aan maatregelen om de arbeidsmarkt te laten herstellen uit de crisis. Dit 'Vijfpuntenplan' bestaat uit projecten en regelingen op gebied van scholing, aanleren van nieuwe technieken (digitalisering, verduurzaming), begeleiding van werk naar werk en het aanleren van basis vaardigheden (taalonderwijs).

Als je jong bent en net van school komt, is het vaak al lastig genoeg om aan een baan te komen. Ook is het voor scholieren lastig om een stageplek te vinden. De corona-uitbraak en de -maatregelen maken het nog eens extra lastig. Veel werkgevers hebben het moeilijk om het eigen personeel aan het werk te houden.

Op 17 december 2020 publiceerde de provincie Overijssel twee nieuwe regelingen om jongeren een goede start te kunnen geven op de arbeidsmarkt, gericht op:

- het in dienst nemen van pas afgestudeerde jongeren in het midden- en kleinbedrijf
- het aanbieden van stage- en leerwerkplaatsen.

MKB-bedrijven die een HBO- of universitair afgestudeerde jongere in dienst nemen kunnen een subsidie ontvangen van 10.000 euro. Voor het aanbieden van een stage aan een MBO-scholar kan 1.500 euro worden aangevraagd voor begeleiding. Voor begeleiding van een persoon die een beroeps begeleidde leerweg (leerwerkplaats) volgt kan 5.000 euro subsidie worden aangevraagd. Voor beide laatste categorieën geldt een maximum van twee subsidies per ondernemer. De subsidieregelingen passen naadloos in het advies van het Centraal Planbureau om ondernemers die jongeren aannemen te ondersteunen bij de loonkosten. Voor de twee nieuwe regelingen gericht op jongeren stelt de provincie 1,2 miljoen euro beschikbaar.

⁵ <https://www.agendavoortwente.nl/arbeidsmarkt-en-talent/>

3 Inspiratie: jongerenbetrokkenheid SER'en

3.1 Jongerenplatform landelijke SER

De landelijke SER heeft een Jongerenplatform, dat in 2015 is opgericht op initiatief van Mariëtte Hamer en (kroon)leden van de SER. Met dit platform wil de SER jongeren actief betrekken bij het werk van de SER. Het platform komt enkele keren per jaar bij elkaar en geeft gevraagd en ongevraagd advies over actuele thema's.

De SER heeft het Jongerenplatform om twee redenen opgericht. Enerzijds wil de SER jongeren vragen algemene input te leveren op actuele thema's. Dit kunnen thema's zijn waar de SER al aan werkt, of jongeren kunnen bij de SER nieuwe onderwerpen signaleren. De jongeren worden een aantal keer per jaar geraadpleegd. Daarnaast kan een commissie van de SER een bijdrage van jongeren vragen bij specifieke adviestrajecten.

De SER geeft advies over diverse onderwerpen die jongeren direct raken. Denk daarbij aan technologische ontwikkelingen, toekomst van de arbeidsmarkt en onderwijs. Het is daarom niet meer dan logisch dat jongeren zelf hierin ook gehoord worden. Samen met jongeren werkt de SER aan de toekomst van Nederland. In de verkenning 'Hoge verwachtingen: Kansen en belemmeringen voor jongeren'⁶ (2019) zijn de volgende bevindingen geformuleerd over het onderwerp 'de eerste (eigen) woning:

- In de eerste fase van het volwassen leven huren jongeren vaak woonruimte, later gaat men op zoek naar een woning op de koopmarkt.
- Jongeren wonen langer bij hun ouders dan vroeger.
- De meerderheid van de jongeren woont in sterk stedelijke tot zeer sterk stedelijke gemeenten. De dure steden zijn populair onder jongeren.
- Jongeren willen relatief vaak van woonruimte wisselen.
- Het is voor jongeren relatief lastig om een woning te vinden, onder andere door een woningtekort.
- Jongeren met een migratieachtergrond ervaren een achterstandspositie bij het verwerven van een huur- of koopwoning. Jongeren met chronische aandoening hebben soms moeite bij het krijgen van een hypotheek.
- De woonlasten voor jongeren zijn relatief hoog, vooral in de particuliere huursector.
- Door de aangescherpte hypotheekregels is het lastiger voor jongeren om een eigen woning te financieren.
- Daarbij beperkt de toename van tijdelijke arbeidscontracten hypotheekaanvragen.
- Door invoering van het sociaal leenstelsel lenen jongeren steeds meer wat kan leiden tot een beperking in de hoogte van de hypotheek en kan leiden tot een grotere kans op financieringsproblemen.
- Dertig procent van de jongeren maakt gebruik van financiële hulp door familie of vrienden bij de aankoop van een huis.
- Het financiële perspectief kan de mentale druk op jongeren vergroten.

⁶ <https://www.ser.nl/nl/adviezen/kansen-belemmeringen-jongeren>

Aanbevelingen van het Jongerenplatform

1. Generatietoets voor nieuw beleid
2. Onderzoek naar sociaal leenstelsel
3. Aandacht voor prestatiedruk en stress
4. Aandacht voor de nadelen van flex
5. Aandacht voor discriminatie van jongeren op de arbeidsmarkt
6. Onderzoek naar ondernemerschap onder jongeren
7. Beter aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt
8. Een betere plek op de woningmarkt
9. Beter toegankelijke kinderopvang
10. Inzicht in financiële positie"

Bron: <https://www.ser.nl/nl/adviezen/kansen-belemmeringen-jongeren>

3.2 Young Professionals Brabant

Young Professionals Brabant (één van de 4 adviesraden binnen BrabantAdvies), naast de SER, werken aan het adviestraject 'Kansen en belemmeringen voor jongeren in Brabant'. Dit advies bouwt voort op het advies van het landelijke SER Jongerenplatform 'Hoge verwachtingen'.

Het adviestraject bevindt zich nog in de opstartfase. Uit een eerste inventarisatie kwam een scala aan mogelijke thema's naar voren, waaronder vragen over politieke (onder)vertegenwoordiging van jongeren, mentale gezondheid (en de rol van social media daarop), het blijfklimaat in Brabant (waarom trekken veel jongeren weg?), de mogelijkheid van een generatietoets op provinciaal beleid en de manier waarop de verhardende tweedeling zich uit in Brabant.

De definitieve opzet van het onderzoeks- en adviestraject wordt mede afgestemd op het vervolg van de verkenning 'Hoge verwachtingen: Kansen en belemmeringen voor jongeren', dat halverwege 2021 wordt verwacht. Intussen is ook de samenwerking met SER Overijssel geïntensiveerd. Gezocht wordt naar manieren om over en weer elkaars trajecten te kunnen benutten.

Brabantse jongeren

"De coronacrisis raakt veel jongeren. Het beïnvloedt de ontwikkeling naar zelfredzaamheid, vergroot klachten zoals eenzaamheid en vergroot met name stress bij jongeren met een licht verstandelijke beperking. Tot slot hebben niet alle jongeren de middelen voor onderwijs op afstand."

Bron: Brabantse Impact Monitor



3.3 Samenwerking en ervaringen delen

Het betrekken van jongeren staat ook hoog op de agenda's van andere SER'en. Het is zinvol om ervaringen uit te wisselen zowel over de thema's die spelen als over de manieren van jongerenbetrokkenheid. Onderwerpen, die jongeren via het landelijke Jongerenplatform of via de Young Professionals Brabant agenderen, zijn ook relevant voor de Overijsselse jongeren. De maatregelen die voorgesteld worden door deze platforms kunnen toegepast worden in Overijssel, bijvoorbeeld het idee van een generatietoets (zie hoofdstuk Aanbevelingen).

4 Jongeren in Overijssel

4.1 Wat houdt jongeren bezig

Dit hoofdstuk bevat de hoofdpunten uit de gesprekken van de SER Overijssel met jongeren en de enquêtes onder de FNV-jongeren en Innovatiehub Salland. 'De Overijsselse jongere' bestaat niet: er zijn veel verschillen in wat jongeren bezighoudt zelfs binnen dezelfde leeftijdsgroepen (werkende en studerende jongeren), verschillen in maatschappelijke betrokkenheid, verschillen in hoe ze over de toekomst denken.

Wat houdt jongeren bezig

De jongeren noemen verschillende zaken die zij op dit moment belangrijk in het leven vinden. De meeste jongeren vinden nu familie, vrienden en relatie belangrijk. Ook studie, werk en sporten worden vaak genoemd. Ook de huisvesting wordt vaak genoemd. Deze jongeren zijn op verschillende manieren bezig met de toekomst. In deze periode worden belangrijke keuzes in het leven genomen: waar ga ik studeren, baan zoeken, hoeveel uur per week, waar ga ik wonen, een woning huren of kopen, relaties aangaan, een gezin stichten.

In de reacties van jongeren is te herkennen welke thema's per fase in hun ontwikkeling hen vooral bezighouden op dit moment. Ook in de verkenning van de Jongerenplatform van de landelijke SER zijn de volgende fases te onderscheiden:

- vervolgopleiding;
- aan het werk en ondernemen;
- de eerste (eigen) woning;
- een eigen gezin.

Wonen, studeren en werken in Overijssel

De meeste jongeren vinden Overijssel een fijne provincie om te wonen. Ze noemen het belang van familie en vrienden, geborgenheid, rust en natuur voor hun keuze om in Overijssel te blijven wonen. De mentaliteit van de inwoners wordt gewaardeerd. Zo wordt het verschil tussen Overijssel en 'het Westen' vaak genoemd, al zijn er verschillen vanuit welke perspectief het benaderd wordt. Jongeren, die naar 'het Westen' willen verhuizen (studeren of werken), benadrukken dat er veel te doen is in de Randstad, meer keuze van studierichtingen en banen, meer cultuur en andere activiteiten.

Belangrijke thema's

Huisvesting wordt vaak genoemd als een zorg voor veel jongeren. Er zijn niet genoeg studentenwoningen en betaalbare woningen voor starters (wel lagere woningprijzen dan in de Randstad), wachttijden voor huurwoningen zijn erg lang. Jongeren blijven langer thuis bij hun ouders wonen hoewel ze graag op zichzelf zouden willen wonen:

- Welzijn van jongeren wordt genoemd in relatie tot maatschappelijke druk op jongeren, prestatiedruk en stress, financiële positie van jongeren (met name het huidige leenstelsel en studieschulden).

- Bereikbaarheid is een belangrijk onderdeel in een keuze op gebied van wonen, werken en studeren. Jongeren zien als bedreiging dat veel jongeren naar het Westen vertrekken. Ze maken zich zorgen dat de beschikbaarheid van het OV steeds minder wordt (vooral voor de kleine kernen).
- De toegankelijkheid en kwaliteit van het onderwijs zijn van belang voor de studerende jongeren. Sommige benoemen dat het digitaal onderwijs (in tijden van corona intensief toegepast) niet voor iedereen is weggelegd.
- De positie van jongeren op de arbeidsmarkt wordt door de jongeren genoemd ook in relatie tot de zorgen over de coronacrisis. Deze jongeren zijn bezig met zoeken naar stages en hun eerste banen. Ze vinden belangrijk dat er balans is tussen de banen voor hoger en lager opgeleiden.
- Klimaatverandering wordt regelmatig genoemd hoewel sommige jongeren benadrukken dat energietransitie te abstract is voor jongeren, het zou meer moeten gaan over rentmeesterschap. Energietransitie spreekt niet tot verbeelding; als je het hebt over windmolens en zonnepanelen, dan snappen mensen waar het over gaat.
- Leefbaarheid, ook in kleine kernen.
- Uitwerking van de coronacrisis op jongeren (geen stageplek of geen baan kunnen krijgen, jongerenwerkloosheid, groeiende schulden).

4.2 Jongerenparticipatie

Betrekken van jongeren

De jongeren vinden dat er vaak óver jongeren wordt gesproken en niet mét jongeren. Ze geven aan dat het goed is dat de SER Overijssel met jongeren in gesprek gaat. In gesprek blijven is van belang. Sommige van deze jongeren zijn ook bezig om meer jongeren bij verschillende initiatieven te betrekken. Zij begrijpen dat het lastig is om jongeren te bevragen bij besluitvorming. Ze adviseren om geen apart orgaan of een jongerenraad in te richten voor de SER Overijssel, maar aansluiting te zoeken bij bestaande organisaties voor jongerenvertegenwoordiging (voorbeeld stichting Dev&ter, Young Twente Board, Jongerenraad Overijssel).

Jongeren hebben weinig verbinding met de provincie, zowel met de provincie als geografische indeling als de provincie als bestuurlijke eenheid. Als reden wordt aangegeven dat men zich vooral betrokken voelt tot de gemeente of de regio waar hij of zij woont. De SER Overijssel is vrijwel onbekend bij de jongeren.

Jongeren willen graag meedenken met de SER Overijssel. Ze stellen voor om adviezen samen met jongeren te maken. Meer jongeren kunnen bereikt worden bijvoorbeeld via een enquête (Young Twente Board heeft een eigen jongerenpanel, deze is eventueel mogelijk te gebruiken). Belangrijk hierbij is om creativiteit te gebruiken bijvoorbeeld filmpjes maken. In gesprek blijven (individueel, in groepjes, digitaal); menselijk contact is belangrijk.

De jongeren zijn bereid om mee te denken en mee te doen in het vervolgtraject. Ze verwachten dat de uitkomsten teruggekoppeld worden aan de deelnemers. Het is belangrijk dat er geen gevoel ontstaat dat de betrokkenheid van jongeren puur af te vinken is maar juist het gevoel dat er geluisterd wordt en dat er iets gedaan wordt met wat er besproken is.

Uit de gesprekken met jongeren blijkt dat het moeilijk is om jongeren te betrekken. De actievere jongeren geven aan dat zelfs hen het niet altijd lukt. Ze adviseren daarom om de verbinding met

jongeren via de actieve jongeren vorm te geven. De provincie Overijssel en de SER Overijssel kunnen de jongere generatie meer betrekken door meer te investeren in deze netwerken. De verbinding zoeken met dit netwerk en verder activeren helpt om de vragen te beantwoorden: waar lopen jongeren tegenaan en waar lopen deze netwerken/initiatieven tegenaan? Door regelmatig in contact te zijn en de verbinding te zoeken, ontstaat er meer begrip tussen aan de ene kant de SER Overijssel en de provincie Overijssel en aan de andere kant de jongere en jongeren-netwerken. De jongeren vinden dat het een belangrijke opgave is om verschillen tussen generaties te verkleinen.

Advies over gebruik van social media

De eerste doelstelling om in beeld te brengen wat jongeren in Overijssel belangrijk vinden, is gedeeltelijk bereikt door de interviews en de enquêtes uit de eerste fase van het adviestraject. In de eerste ronde heeft de adviescommissie vooral (politiek) actieve jongeren gesproken. Het streven is om in het vervolg meer jongeren te bereiken, die minder actief zijn ('gewone jongeren').

Om jongeren structureel en actief te betrekken bij de SER-advisering is nagedacht hoe een flexibele, maar zichtbare, community/platform/panel te organiseren. Om samen met de SER Overijssel na te denken en te experimenteren is Cibap (creatieve mbo-opleidingen in Zwolle) gevraagd om dit in een vorm van een opdracht te doen.

Acht Cibap-studenten werkten de vraag van de SER Overijssel uit in een presentatie waarin aanbevelingen zijn gedaan om een instagram-account in te richten (binnen dit project zijn formats ontworpen om voor deze instagram-account te gebruiken). Deze presentatie is als bijlage 3 toegevoegd bij dit advies.

Advies Cibap-studenten over jongerenparticipatie

- Denk aan het weggeven van iets, dus bedenk een aantrekkelijke win-actie.
- Zorg dat de teksten en foto's die je gebruikt in de post, aanspreken op de doelgroep jongeren. Hierdoor is de kans dat ze langer blijven kijken groter.
- Bedenk een stelling, waar jongeren aan mee kunnen doen.
- Maak het aantrekkelijker bijvoorbeeld dat jongeren het op hun cv kunnen zetten. Iets is waar ze trots op kunnen zijn.
- Laat zien dat hun stem belangrijk is.
- Houdt het kort en simpel, jongeren haken snel af als iets te lang duurt.

Bron: Presentatie project Cibap

Aanstellen adviseur Jongeren

Tijdens de gesprekken tussen de SER Overijssel en jongeren is een plan ontstaan om een adviseur Jongeren structureel aan te stellen. In de SER-vergadering van 10 december 2020 is besloten om een adviseur Jongeren te werven om de volgende taken binnen de SER Overijssel te vervullen:

- deelnemen aan de adviescommissie Jongeren van de SER Overijssel;
- deelnemen aan de SER-vergaderingen (indien relevante punten op de agenda);

- 
- input leveren bij de discussies vanuit de perspectief van jongeren;
 - indien nodig afstemming zoeken met de Jongerenraad Overijssel en soortgelijke organen (Young Twente Board, Dev&ter: Young Professionals Netwerk Deventer, gemeentelijke jongerenraden), jongeren in de vakbonden en daarnaast jongeren in Overijssel in het algemeen;
 - input leveren bij de discussies over jongerenparticipatie bij de SER Overijssel;
 - meedenken over de invulling van de (nog in te richten) Instagramaccount gericht op jongeren en andere manieren van communicatie met jongeren.

5 Leven en wonen in Overijssel

5.1 Hoe gaat het met jongeren in Overijssel

Twintigers kopen nauwelijks huizen meer. Jongeren leren langer, werken hierdoor later en moeten vervolgens langer wachten op een vast contract. Als ze dat überhaupt krijgen, want volgens de cijfers is die kans vrijwel nihil. Banken blijven bij voorkeur lenen aan iemand met een vaste aanstelling. Een woning huren of bij de ouders blijven wonen, is voor jongeren dan vaak een enig alternatief.

De problemen van woningtekorten voor jongeren zijn structureel van aard: woningprijzen zijn te hoog, betaalbare huuralternatieven niet altijd voorhanden, de inkomens van jongeren gestagneerd, en hun kansen op een vaste baan verslechterd. Meer informatie over de positie van jongeren op de woningmarkt is te vinden in bijlage 4 bij dit advies. In de gesprekken en in de enquêtes, die de SER Overijssel heeft uitgevoerd, zijn de volgende zaken benoemd als het gaat om 'goed wonen in Overijssel'.

Uitspraken van jongeren in het onderzoek van de SER Overijssel

"De situatie op de woningmarkt is voor mijzelf en voor mijn generatie een groot probleem. Woningen van 3,5 ton zijn onbereikbaar voor starters op de woningmarkt".

"Vooral in Zwolle heb je grote woningtekorten, in de gemeenten in Twente ligt dat anders".

"Diversiteit in Zwolle: als er meer kansen zijn op de woningmarkt of meer culturele activiteiten zijn, dat zorgt voor een grotere diversiteit van inwoners en dat zal zorgen voor economische groei. Nu zie je high potentials Zwolle en de regio verlaten voor grote steden".

"Ik vind het heerlijk dat het hier rustiger is dan in de Randstad. Ik kan drukte opzoeken als ik dat wil, maar ben er ook zo weer vandaan".

"Goedkoper dan in de rest van het land".

"Het is aantrekkelijk om niet in Overijssel maar in Duitsland te gaan kijken naar koopwoningen, gezien dit voor starters in Nederland weinig mogelijkheden biedt".

'Betaalbaarheid van wonen is zeer belangrijk/ doorslaggevend als je een gezin wil stichten.'

'Ik weet niet of ik in Zwolle blijf wonen. Persoonlijk ben ik niet zeker of dat de stad is voor de toekomst. Minder kans dan in het westen? De economie in Zwolle moet blijven groeien om te kunnen meten met Westen.'

"Al heb ik geen intentie te verhuizen, ik zie het om me heen gebeuren: teveel woningzoekers, te weinig aanbod of erg prijzig".

"Meer betaalbare huur- en koopwoningen, maar vooral ook in gezellige bloemkoolwijkjes en veel groen en speelplaatsen voor kinderen". "Meer koopwoningen voor starters die geschikt zijn voor gezinnen en groei, in de buurt van de steden/ grote dorpen".

'Er zijn geen woonmogelijkheden om na je studententijd te (blijven) wonen. Daarom trekken jongeren weg. Als je een inspirerende plek creëert waar je nog wat langer prettig kan wonen trek je minder snel weg".

Bron: onderzoek SER Overijssel onder jongeren

Ideeën van jongeren op het gebied van wonen

"Een woning moet vaste grond onder je voeten bieden zodat je door kan groeien, tijdelijke woonruimtes zijn dus geen oplossing en zorgen alleen maar voor meer onzekerheid".

"Betaalbare woningen moeten betaalbaar blijven en dus moet de overheid het opkopen van woningen om geld mee te verdienen aan banden leggen".

"Bij de bouw en het onderhoud aan betaalbare woningen moet aandacht komen voor verduurzaming, isolering en vergroening van huizen en buurten. Gebeurt dit niet dan zal de energietransitie zorgen voor een tweedeling in de maatschappij".

"Het openbaar vervoer moet zowel qua betaalbaarheid als qua dekking een geschikt alternatief zijn voor de auto".

Bron: onderzoek SER Overijssel onder jongeren

5.2 Vertrekken jongeren uit Overijssel?

Braindrain is het verschijnsel dat hoogopgeleide mensen vertrekken uit een regio. Er bestaat het beeld dat uit Twente naar verhouding veel afgestudeerden vertrekken nadat ze gestudeerd hebben aan de UT of HT. Ze vertrekken (of keren terug) naar de Randstad en andere regio's. Men gaat er van uit dat een deel van deze vertrekkende afstudeerders 'behouden' had kunnen blijven voor de regio. In 2018 voerde de provincie Overijssel een analyse uit over de situatie rondom de Universiteit van Twente. De volgende conclusies werden getrokken:

- De gemeente Enschede raakt in vergelijking met andere universiteitssteden relatief veel studenten weer 'kwijt'. Aan de andere kant laat het onderzoek naar het geboortecohort 1979 zien dat het netto verlies van universitair geschoolden maar zeer beperkt is in vergelijking met steden zonder universiteit. Enschede is dus vooral minder goed in het aantrekken van extra hoogopgeleiden. Verklaringen hiervoor lijken toch gerelateerd te moeten worden aan de ligging binnen Nederland. De perifere ligging, buiten de Randstad, zorgt ervoor dat er wat betreft arbeidsmarkt weinig agglomeratievoordelen zijn. Diegenen die in of rond Enschede wonen zijn grotendeels afhankelijk van de arbeidsmarkt in Enschede en omgeving. Dit is anders in de Randstad, waar iemand makkelijker van werkregio kan veranderen en toch op dezelfde plek kan blijven wonen. Aangezien het vinden van een baan en de arbeidsmarkt in het algemeen belangrijke factoren zijn in de keuze voor de woonregio, weegt dit zwaar mee.
- De beslissing om te verhuizen, is niet volledig afhankelijk van de regionale arbeidsmarkt. Studenten kunnen ook sociaal en cultureel gebonden zijn of raken aan een regio. Dit is onder andere zichtbaar door het feit dat mensen die in een regio zijn opgegroeid daar vaak blijven wonen of terugkeren na een academische opleiding. Men doet dan mogelijk meer moeite om toch een baan te vinden in de regio zelf.

Uit het recente onderzoek van RIGO in opdracht van de provincies Overijssel en Gelderland blijkt dat er juist steeds meer verhuizingen plaatsvinden uit de Randstad naar het Oosten van Nederland⁷. De jongeren naar de Randstad trekken voor werk, studie en avontuur is bekend. Maar er is ook sprake van een toenemende stroom de andere kant op, onder meer naar Gelderland en Overijssel. Sinds 2015 wordt

⁷ <https://www.komen-en-gaan.nl/de-uitdijing-van-de-randstad-in-oostelijke-richting/>

er weer meer verhuisd in Nederland dan in de eerste helft van het decennium, toen sprake was van een crisis op de woningmarkt. De laatste jaren verhuizen er jaarlijks ongeveer 900.000 huishoudens minimaal één keer. Verreweg de meeste verhuizingen vinden plaats over korte afstand, binnen de eigen regio of zelfs gemeente. Maar er wordt ook steeds meer verhuisd vanuit de Randstad naar overig Nederland. Kijken we naar het oosten (de provincies Gelderland en Overijssel), dan is duidelijk een stijgende lijn te zien van verhuisde huishoudens vanuit de Randstad. In 2019 ging het om bijna 12.000 verhuisbewegingen.

De omgekeerde stroom, van Gelderland en Overijssel naar de Randstad, is de laatste twee jaar afgenomen. In 2019 waren er meer verhuisbewegingen vanuit de Randstad naar beide oostelijke provincies dan omgekeerd. Dit is voor het eerst sinds 2011. De stroom Randstedelingen naar het oosten staat niet op zichzelf. Ook andere delen van Nederland hebben de instroom uit de Randstad zien toenemen en de uitstroom naar de Randstad zien afnemen.

De stromen van en naar de Randstad zijn heel verschillend van aard. Het saldo (vestigers minus vertrekkers) zegt niet zo veel over de achterliggende redenen. In de stroom naar de Randstad zijn vooral jongeren en 'oudere jongeren' (twintigers) sterk vertegenwoordigd. De achtergrond van deze stroom wordt vooral gezocht in redenen van studie of werk. De stroom jongeren in de studentenleeftijd (tot 23 jaar) is wel iets afgenomen, hetgeen te maken kan hebben met veranderingen in de studiefinanciering. De stromen in de overige leeftijden zijn betrekkelijk constant.

De toegenomen stroom naar het oosten betreft alle leeftijden, met uitzondering van jongeren tot 23 jaar. Veel meer dan bij de stroom naar de Randstad moeten we de achtergrond hiervan in woonmotieven zoeken. Dat werkt ook door in de druk op de woningmarkt. Terwijl de vertrekkende jongeren onder de 23 jaar meestal geen woning achterlaten (bij vertrek uit het ouderlijk huis), zijn de vestigers uit de Randstad wel naar een (grotere) woning op zoek.

De leeftijden van de recent verhuisden verschillen overigens sterk per bestemming. De studentensteden Nijmegen en Enschede trekken vooral jongeren, ook uit de Randstad. Arnhem en Zwolle trekken daarnaast ook veel 'oudere jongeren' (tot 45 jaar). Vestigers uit de Randstad in landelijke regio's zijn juist wat ouder.

In het recent onderzoek 'Kracht van Oost 2. Perspectieven voor de ruimtelijke economie van Oost-Nederland' wordt gewaarschuwd dat jongeren in Oost-Nederland bij hun woonplaatskeuze niet laten leiden door kansen op de regionale arbeidsmarkt. De mogelijke ruimtelijke mismatch kan vermeden worden door ofwel reistijden over langere afstanden te verkorten ('people based policy') ofwel door gebieden met arbeidstekorten voor jongeren aantrekkelijker te maken als woonlocatie ('place based policy'). Gegeven van jonge kenniswerkers veelal de stad prefereren als woonlocatie, terwijl het werk zich nadrukkelijk ook in meer landelijke locaties ontwikkelt, zou volgens de onderzoekers een combinatie van aantrekkingskrachtige steden (o.a. Zwolle en Enschede) met een fijnmazig efficiënte verkeerstructuur naar de omliggende regio's een antwoord kunnen zijn op de beleidsuitdaging.

6 Werken en jongeren in Overijssel

6.1 Jongeren op de arbeidsmarkt in Overijssel

Vóór de coronacrisis verschenen verschillende publicaties over jongeren op de Overijsselse arbeidsmarkt met positieve verhalen⁸. De cijfers over de jongeren op de arbeidsmarkt hanteren als definitie de 15-25-jarigen, en laten het volgende zien:

- 66% van de jongeren in Overijssel had in 2018 betaald werk. Daarmee is de arbeidsdeelname van jongeren relatief gelijk aan die van Nederland als geheel.
- Dit is belangrijk omdat jongeren met een baan minder afhankelijk van hun ouders zijn, en vroege ervaring met werk latere kansen op de arbeidsmarkt vergroot.
- Van alle 145.000 jongeren in Overijssel zijn er 103.000 beschikbaar voor een betaalde baan. 96.000 van hen hebben een baan van minstens 1 uur per week.
- 42.000 jongeren zijn niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld vanwege studie.
- Jongeren zijn vaker werkloos dan ouderen. Wel is de werkloosheid in Overijssel de laatste jaren relatief snel gedaald: tot onder het niveau van voor de crisis (2008).
- Regio Zwolle een relatief hoge arbeidsdeelname onder jongeren terwijl Twente juist rond het landelijke gemiddelde scoort.

Ook werd aandacht besteed aan het succes van mbo'ers op de Overijsselse arbeidsmarkt⁹:

- Bijna 80 procent van de mbo-afgestudeerden in Overijssel heeft anderhalf jaar na het beëindigen van de opleiding een baan op minimaal het eigen opleidingsniveau.
- Van deze mbo-gediplomeerden is meer dan 67% werkzaam binnen het eigen domein.
- Mbo-bbl gediplomeerden (85%) zijn in Overijssel tevredener over de aansluiting tussen hun functie en de door hen gevolgde opleiding dan mbo-bol gediplomeerden (76%). Dit komt overeen met het landelijke beeld.
- De mbo-domeinen Bouw en infra, Zorg en welzijn, en Mobiliteit en voertuigen scoren relatief goed qua match tussen de opleiding en de huidige functie.
- Het mbo doet meer dan voorbereiden op de arbeidsmarkt. De arbeidsmarktrelevantie van opleidingen moet daarom altijd in samenhang met de meervoudige opdracht van het mbo gezien worden.

6.2 Extra impact coronacrisis op jongeren

Werkende jongeren worden op verschillende manieren getroffen door de coronacrisis. Veel studenten zijn hun bijbaan in bijvoorbeeld de horeca of de cultuursector kwijtgeraakt. Afgestudeerden vinden in deze tijd heel moeilijk een baan.

Jonge werkenden, die relatief vaak een flexcontract hebben, zijn er nog minder zeker dan voorheen of ze hun werk zullen houden. Thuiswerkende jongeren missen bovendien de gewone werkplek om de 'kunst af te kijken' bij ervaren collega's en vinden dat digitaal werken de werkdruk verhoogt¹⁰

⁸ <https://arbeidsmarktinzicht.nl/jongeren-op-de-overijsselse-arbeidsmarkt>

⁹ <https://arbeidsmarktinzicht.nl/succes-van-mbo-ers-op-de-overijsselse-arbeidsmarkt-geanalyseerd>

¹⁰ <https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/overige-publicaties/2021/en-nu-daden.pdf>

Tijdens de coronacrisis gaat het vaak over de moeilijkheden die jongeren ervaren. De regionale publicaties van het UWV¹¹ melden dat na jaren van economische groei, de economie al ruim voor het uitbreken van de coronacrisis minder snel groeide. Er was geen sprake van economische krimp, maar wel van een afnemende groei. De daling van de werkloosheid stagneerde. Economisch mindere tijden waren dus (waarschijnlijk) in aantocht. Het uitbreken van de coronacrisis heeft dit proces echter versterkt en versneld.

De coronacrisis en de daarmee gepaard gaande beperkende maatregelen hebben een enorme invloed op de economie. Dit is goed te zien in de werkloosheidscijfers. Er is een sterke stijging van werkloosheid onder jongeren in 2020. In Overijssel was in alle leeftijdsklassen een toename van het aantal uitkeringen zichtbaar ten opzichte van vorig jaar. Bij de jongeren onder de 27 jaar steeg het aantal WW-uitkeringen verreweg het meest: van bijna 1.100 eind 2019 naar ruim 1.700 eind 2020. Een toename van meer dan 59%. In Overijssel kenden vooral de lagere en middelbare opleidingsniveaus een sterke stijging van het aantal WW-uitkeringen. De afname van het aantal WW-uitkeringen bij de hbo-bachelor (-1,2%) en toename bij de wo-master (0,1%) bleef relatief beperkt. In Overijssel werden de sectoren Horeca (104%), Financiële en zakelijke dienstverlening (36%), en Bouwnijverheid (28%) sterk geraakt door de coronacrisis. De beroepsgroepen Buschauffeurs en trambestuurders (209%), Koks (87%), en Kelners en barpersoneel (84%) kenden in 2020 als gevolg van de coronacrisis een relatief sterkte stijging van het aantal WW-uitkeringen in Overijssel¹².

Door de uitbraak van het coronavirus is er in verschillende sectoren een (sterk) tekort aan stages en leerbanen ontstaan. Enerzijds omdat bedrijven in bepaalde sectoren (deels) gesloten zijn, zoals in de luchtvaart, toerisme of horeca. Anderzijds omdat organisaties in sectoren zoals de zorg en het onderwijs te druk zijn met de gevolgen van corona om voldoende begeleiding te kunnen bieden aan mbo-studenten die bij hen een stage of leerbaan willen volgen.

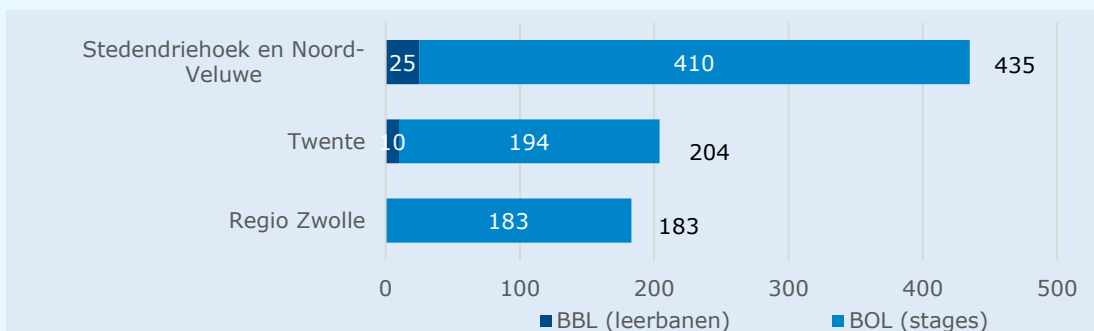
Tekort aan stages en leerbanen in het mbo voor het schooljaar 2020-2021

Uit de cijfers van de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) van begin december 2020 blijkt dat er in de drie Overijsselse arbeidsmarktregio's met name een tekort bestaat aan stages voor BOL-studenten. In totaal is er in de drie Overijsselse arbeidsmarktregio's een tekort van 787 BOL-stages en 35 BBL-leerbanen. Ruim de helft van dit tekort bevindt zich in de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noord-Veluwe. Het tekort aan stages en leerbanen is gedaald ten opzichte van begin oktober, toen het totale tekort voor de drie regio's 1.153 was (begin december: 822). Deze daling komt mogelijk doordat mbo-scholen ervoor gekozen hebben om studenten bepaalde leerdoelen te laten behalen via praktijkopdrachten op school of simulaties, in plaats van stages bij erkende leerbedrijven. Het ministerie van OCW heeft scholen hier meer ruimte voor geboden.

¹¹ <https://www.s-bb.nl/feiten-en-cijfers/basiscijfers-jeugd/regionale-schetsen-en-initiatieven/regioschets-twente>
<https://www.s-bb.nl/feiten-en-cijfers/basiscijfers-jeugd/regionale-schetsen-en-initiatieven/regioschets-regio-zwolle>

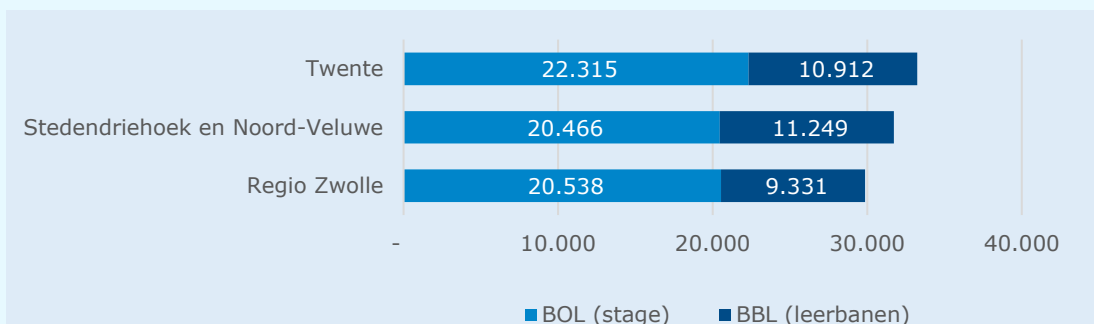
¹² <https://arbeidsmarktinzicht.nl/gaat-de-werkloosheid-in-overijssel-stijgen-in-2021>

Tekort aan stages (BOL) en leerbanen (BBL) in Overijsselse arbeidsmarktregio's



Om deze tekorten in perspectief te zetten is gekeken naar het aantal vervulde stages en leerbanen in 2019. In elk van de drie arbeidsmarktregio's hebben tussen de 30.000 en 35.000 BOL- en BBL-studenten een stage of leerbaan gevonden. In Twente zijn de meeste stages en leerbanen vervuld (ruim 33.000) en in Regio Zwolle de minste (bijna 30.000). Dat het huidige stages en leerbanen vooral in de Stedendriehoek en Noord-Veluwe plaatsvindt lijkt niet te maken te hebben met een veel groter studentenaanbod in die regio, op basis van het aantal vervulde stages en leerbanen in 2019.

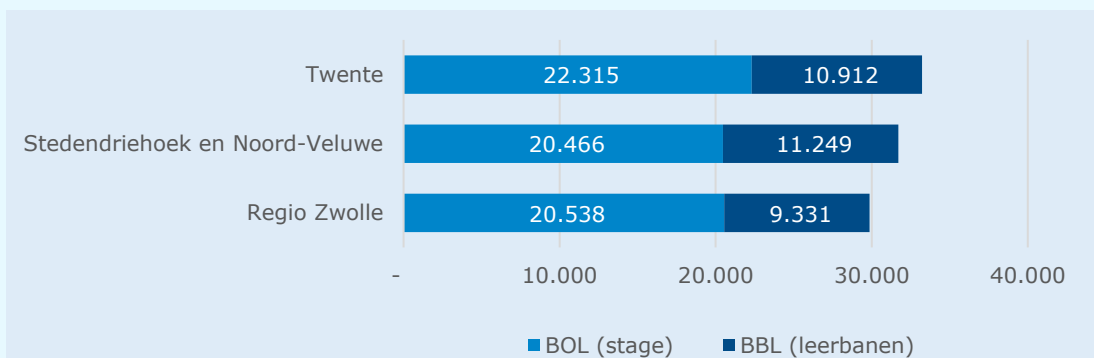
Vervulde stages en leerbanen, 2019



Tekorten stages en leerbanen naar marktsegment

Voorals in het marktsegment zorg lijkt het tekort aan stages te bestaan, gevolgd door orde en veiligheid, gastvrijheid en welzijn.

Tekort aan stages (BOL) en leerbanen (BBL) uitgesplitst naar studierichting



Bron: SBB

De coronacrisis versterkt problemen die jongeren al hadden. Jongeren hadden het vóór de coronacrisis al niet makkelijk. Een hoge studieschuld, stress door de combinatie van werk en studie, moeite om een

stageplek of baan te vinden, te weinig starterswoningen, zorgen over het klimaat. Het SER Jongerenplatform schreef in 2019 in het advies Hoge Verwachtingen dat al deze zaken zwaar op de schouders van jongeren drukken. De coronacrisis lijkt voor jongvolwassenen een stap terug. Ze komen nog langer in de wachtstand.

De crisis zorgt voor meer mentale problemen en grotere verschillen. De psychische problemen onder jongeren zijn tijdens de coronacrisis toegenomen. Het is lastig om af te spreken met vrienden, terwijl juist het onderlinge contact zorgt voor plezier in het leven van jongeren. Geldzorgen of problemen met studie, werk of het vinden van een woning, zorgen voor stress. Ook zorgen over het klimaat kunnen jongeren somber maken. De 'levenstevredenheid' van jongvolwassenen is afgenomen. De verschillen tussen jongeren en oudere leeftijdsgroepen zijn door corona groter geworden, nu jongeren langer moeten wachten op een baan of een huis, of omdat ze studievertraging hebben. Ook de verschillen tussen jongeren onderling zijn groter geworden. Dat komt vooral omdat de ene jongere meer hulp krijgt van de ouders dan de andere. Dat kan hulp zijn met bijvoorbeeld thuisonderwijs, maar ook financieel of via de kennissenkring van de ouders. Lockdowns maken het voor jongeren moeilijk om zelf een goed netwerk op te bouwen.

De Jongeren Denktank Coronacrisis¹³ heeft de problemen op het gebied van onderwijs, werk, wonen en klimaat onderzocht en geeft voor elk van die onderwerpen adviezen aan het kabinet. Met betrekking tot het onderwijs wordt het volgende opgemerkt. Digitale lessen en een gebrek aan stageplekken zorgen er volgens studenten en docenten voor dat de kwaliteit van het onderwijs achteruit is gegaan door de coronacrisis. Jongvolwassenen hebben het gevoel dat hun diploma minder waard is en kunnen geen open dagen van vervolgopleidingen bezoeken. Door studievertraging of een wegvallende bijbaan lopen de studieschulden verder op. Jongeren hebben dan ook meer studiestress en geldzorgen gekregen.

Adviezen over onderwijs van de Jongeren Denktank Coronacrisis:

- Zorg voor hybride onderwijs: een combinatie van thuisonderwijs en fysieke lessen in kleine groepen, met voorrang voor bepaalde groepen studenten.
- Benut de ervaring met digitaal onderwijs; bijvoorbeeld met landelijke streams van de beste online lessen in basisvakken.
- Ga soepeler om met leningen en studieschulden, nu veel studenten studievertraging hebben en/of hun bijbaan kwijt zijn.
- Zorg voor meer mentale hulp, bijvoorbeeld via schoolpsychologen en laagdrempelige online mogelijkheden.
- Zorg als overheid, onderwijs en werkgevers voor meer stagemogelijkheden.
- Breng in kaart wat de gevolgen van corona zijn voor jongeren die onderwijs volgen en stel een inhaalplan op voor studenten met achterstanden.

Bron: <https://www.ser.nl/nl/thema/jongeren/jongeren-in-coronacrisis>

¹³ <https://www.ser.nl/nl/thema/jongeren/jongeren-in-coronacrisis>

6.3 Aanvullend sociaal pakket

In het derde herstellepakket van het kabinet¹⁴ wordt geïnvesteerd in vier bouwstenen:

1. Intensieve ondersteuning en begeleiding naar nieuw werk, onder andere via mobiliteitsteams in de arbeidsmarktregio's en een budget voor crisisdienstverlening
2. Scholing en ontwikkeling voor behoud van werk via het individu, de (toekomstige) werkgever of via sectoraal maatwerk
3. Bestrijding van jeugdwerkloosheid door extra ondersteuning van schoolverlaters
4. Aanpak van armoede en schulden, onder andere door extra middelen voor schuldhulpverlening beschikbaar te stellen aan gemeenten en door het inrichten van een waarborgfondseind

Schoolverlaters worden meer dan anderen geraakt door de afnemende werkgelegenheid, doordat zij zijn aangewezen op vrijkomende of nieuwe banen. Met een gerichte aanpak van circa € 350 zet het kabinet in het derde steunpakket in op het bestrijden van jeugdwerkloosheid.

Scholen en gemeenten krijgen middelen, die aan de volgende doel(groep)en besteed worden:

- Laatstejaars mbo-studenten en leerlingen uit het pro/vso worden begeleid om verder door te leren dan wel de overgang naar werk te maken in vroege afstemming met de gemeente. Leerlingen kunnen ook ondersteuning krijgen bij het vinden van een stage/leerbaan met oog voor de volgende stap in de loopbaan en met specifieke aandacht voor het tegengaan van stagediscriminatie van jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond. Hiervoor krijgen mbo-instellingen en pro/vso-scholen extra financiering.
- Voor kwetsbare schoolverlaters zonder baan wordt voorzien in nazorg, zodat ze naar de juiste instantie doorverwezen kunnen worden voor ondersteuning terug naar school of werk. Hiervoor ontvangen gemeenten aanvullende middelen vanuit het aanvullend sociaal pakket om hier samen met scholen invulling aan te geven. Dit geld is niet alleen bedoeld voor nazorg voor jongeren die komend schooljaar uitstromen, maar ook om daar waar nodig ondersteuning te bieden aan kwetsbare jongeren die afgelopen schooljaar zijn uitgestroomd.
- Voor kwetsbare schoolverlaters die uitstromen uit het onderwijs verstrekt het kabinet extra middelen aan gemeenten voor begeleiding naar werk, zo mogelijk in combinatie met bij-/omscholing ter verbetering van hun inzetbaarheid op de arbeidsmarkt. Daarbij kunnen gemeenten ook gebruik maken van het eerdergenoemde budget voor praktijkleren in het mbo, waarbij werken gecombineerd wordt met het doen van een deel van een mbo-opleiding.

¹⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/09/23/uitwerking-aanvullend-sociaal-pakket>

6.4 Ideeën van jongeren over werk en jongeren

Als reactie op de oproep van de SER Overijssel kwamen de volgende ideeën van jongeren binnen met betrekking tot het onderwerp 'werk'. Voorkomen van jeugdwerkloosheid

Ideeën van jongeren op het gebied van werken

"Werk moet zorgen voor zekerheid en vooruitgang, vast werk zou daarom de standaard moeten zijn en de provincie zou hierin een voorbeeldfunctie moeten geven in haar eigen beleid en in de samenwerking met bedrijven. Flex alleen als het moet of als werkgever en werknemer het beiden willen".

"Werk-naar-werk begeleiding en omscholing moet de standaard worden wanneer er ontslagen vallen".

"Stagiaires moeten een stagevergoeding van minimaal 5 euro per uur ontvangen voor het werk dat ze leveren, stagiaires aannemen mag geen verdienmodel zijn".

"Wanneer de markt niet voorziet in voldoende, passende banen moet de overheid het initiatief nemen door het leveren van basisbanen die ervoor zorgen dat werk dat niet door de markt opgepakt is toch gedaan gaat worden. De werknemer moet hiervoor ten minste het minimumloon ontvangen".

"Werknemers moeten zich om- of bijscholen maar ook werkgevers moeten creatiever kijken naar hun functieprofielen en meer kansen geven aan werknemers (vacatures opdelen of open hiring bijvoorbeeld)".

Bron: onderzoek SER Overijssel onder jongeren

7 Aanbevelingen

7.1 Behoud jongeren in Overijssel en creëer betrokkenheid

7.1.1 Jongeren als doelgroep in het provinciaal beleid

Op sommige terreinen van het provinciaal beleid is er specifiek aandacht voor jongeren. In het Coalitieakkoord is er aandacht voor jongeren in het hoofdstuk 'Samenleven in Overijssel' over onderwerpen 'sport en beweging' en 'democratie'.

Eind 2020 zijn er twee provinciale regelingen vastgesteld gericht op jongeren in het kader van de Vijfpuntenplan (een pakket aan maatregelen om de arbeidsmarkt te laten herstellen uit de coronacrisis). Deze regelingen zijn bedoeld om jongeren een goede start te kunnen geven op de arbeidsmarkt, gericht op het in dienst nemen van pas afgestudeerde jongeren in het midden- en kleinbedrijf en het aanbieden van stage- en leerwerkplaatsen. Deze regelingen vormen een uitzondering op het huidige provinciale arbeidsmarktbeleid waarin is gekozen om geen doelgroepenbeleid te formuleren.

Bij andere beleidsterreinen wordt er niet of nauwelijks specifieke aandacht besteed aan jongeren. SER Overijssel vindt het noodzakelijk om voor verschillende beleidsterreinen jongeren te benoemen als een specifieke doelgroep. In de landelijke verkenning van de SER-jongerenplatform wordt voorgesteld om een 'generatietoets' in te stellen bij de ontwikkeling van de nieuwe wet- en regelgeving. Bij de gemeente Almelo wordt al geëxperimenteerd met de generatietoets. In september 2019 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen dat de generatietoets er moet gaan komen. Zo'n generatietoets kan eerlijke en generatiebestendige beleidskeuzes bevorderen, zeker in het duurzaam herstel na de coronacrisis. In het advies van de Jongeren Denktank Coronacrisis wordt benadrukt dat de problemen op het gebied van onder meer de woningmarkt, arbeidsmarkt en klimaat alle reden geven om de invoering van de generatietoets te versnellen. SER Overijssel roept de provincie op om samen met jongeren invulling te geven aan het idee van een generatietoets, eventueel door als proeftuin voor de landelijke ontwikkelingen te fungeren.

Aanbevelingen:

- **Beschouw jongeren als een specifieke doelgroep binnen specifieke beleidsterreinen. Onderzoek en werk uit hoe het perspectief van jongeren (als doelgroep, als toekomstige generatie, als meedenkers en initiatiefnemers) een betere plek kan krijgen bij de beleidsontwikkeling en -uitvoering, die te maken hebben met aantrekkelijk leven, wonen, werken en recreëren in Overijssel.**
- **Ontwikkel samen met jongeren een 'generatietoets' waarmee voorgenomen beleid vooraf getoetst kan worden op de impact ervan op jongeren, eventueel ook als proeftuin voor landelijke ontwikkelingen.**

7.1.2 Jongerenparticipatie

Provincie doet veel aan jongerenparticipatie in verband met het programma 'Overijssel doet mee!' Eén van de onderdelen van het programma 'Overijssel doet mee!' is het faciliteren van de Jongerenraad Overijssel. Door mbo-scholen is samen met de provincie het plan van aanpak "Programma Jongeren en Burgerschap in Overijssel" ontwikkeld om studenten intensiever te betrekken bij de democratie en politiek. Ook bij het programma NEO wordt jongerenparticipatie breed toegepast.

Voor de SER Overijssel is het van groot belang dat de stem van de jongeren meegenomen wordt in het beleid. Investeren in jongerenparticipatie loont doordat hiermee meer draagvlak ontstaat voor het beleid van de provincie Overijssel. Het betrekken van jongeren kan op verschillende manieren: direct met jongeren in gesprek gaan, jongerenorganisaties bevragen of gebruik maken van het onderwijs, sport- en cultuurverenigingen en andere organisaties waar jongeren actief in zijn.

Aanbevelingen:

- **Betrek jongeren structureel bij verschillende beleidsterreinen, die te maken hebben met aantrekkelijk leven, wonen, werken en recreëren in Overijssel. Voorbeelden van jongerenparticipatie zoals bij het project Nieuwe Energie Overijssel kunnen vertaald worden naar andere beleidsterreinen.**
- **Communiceer proactief over de maatregelen die relevant zijn voor jongeren zowel vanuit jongerenbetrokkenheid als vanuit doelgroepenbeleid. Denk daarbij aan effectieve communicatiemiddelen en social media, die met name jongeren in Overijssel aanspreken.**
- **Ga door met het implementeren en verbreden van het programma 'Jongeren en burgerschap' op alle onderwijsniveaus (basis-, middelbaar- en mbo-onderwijs). Stimuleer de betrokkenheid van jongeren via het onderwijs, sport- en cultuurverenigingen en maatschappelijke en politieke organisaties, waarin jongeren actief zijn.**
- **Betrek jongeren meer bij het kritisch doorlichten van projecten of regelingen op verschillende beleidsterreinen. Denk bijvoorbeeld aan het laten meelopen met een gedeputeerde, vergaderingen bijwonen, op voorstellen reageren of online bijeenkomsten waarbij jongeren over specifieke voorstellen kunnen reageren.**

7.2 Maak regio's aantrekkelijk voor jongeren om te leven en te wonen

7.2.1 Aantrekkelijkheid provincie Overijssel voor jongeren

Uit de onderzoeken van de SER Overijssel blijkt dat jongeren de provincie Overijssel (en vooral de regio waar ze wonen) prettig vinden om te wonen. Er worden verschillende redenen gegeven waarom jongeren deze regio's aantrekkelijk vinden, bijvoorbeeld nabijheid van familie en vrienden, natuur en cultuur, bruisende steden en rustige dorpen. Bij een aantal jongeren overheerst echter 'het gevoel' dat er voor interessante of uitdagende werkgevers gezocht moet worden in het westen. Onderscheidende bedrijven in Overijssel zijn niet erg bekend onder de jongeren.

Het behouden/aantrekken van jongeren is belangrijk voor de gemeenten in Overijssel. Zeker in gemeenten waar sprake is van afname van het aantal inwoners, is het van groot belang om jongeren zoveel mogelijk te binden aan de gemeente. Het is belangrijk dat jongeren met een binding aan het dorp in hun eigen kern kunnen blijven wonen. Zij leveren een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid in de dorpen.

De SER Overijssel ziet veel mogelijkheden om de aantrekkelijkheid van (de regio's in) Overijssel voor jongeren meer onder het voetlicht te brengen.



Aanbevelingen:

- **Investeer in de aantrekkelijkheid van Overijsselse regio's met speciale aandacht voor betaalbare huur- en koopwoningen, passende stageplekken en banen voor jongeren en de goede bereikbaarheid tussen de regio's en naar de rest van Nederland. Versterk de positieve kwaliteitskenmerken van Overijsselse regio's en steden, zodat die aantrekkelijk blijven voor jongeren om te wonen, werken, studeren en recreëren.**
- **Investeer in noodzakelijke voorzieningen in de Overijsselse (studenten)steden. Denk bijvoorbeeld aan nevenvestigingen van WO-instellingen in Zwolle of Deventer en voldoende uitgaansgelegenheden. Investeer in de bekendheid van de regionale merken om jongeren in Overijssel te binden en jongeren uit andere regio's aan te trekken.**
- **Stimuleer de samenwerking tussen het onderwijs en werkgevers. Maak het Overijsselse scholingsaanbod completer en breng de aantrekkelijkheid van Overijsselse (top)bedrijven meer voor het voetlicht bij jongeren.**

7.2.2 Provinciale rol binnen regionale woonagenda's met jongeren als doelgroep

Uit de gesprekken met jongeren en de enquêtes uitgevoerd door de SER Overijssel blijkt dat jongeren in Overijssel zich zorgen maken over hun positie op de woningmarkt. Door woningtekorten is het moeilijk om een huur- of koopwoning te vinden. De wachtlijsten voor huurwoningen zijn lang. Particulier huren is vaak erg duur. Er zijn te weinig studentenwoningen. Het is lastig om een hypotheek te krijgen omdat je eigen geld moet inleggen en diverse jongeren hebben een studieschuld. Jongeren hebben vaak een tijdelijk contract. Dat bemoeilijkt het vinden van een eigen woning. Het slokt een groot deel van het inkomen van jongeren op. Jongeren wonen langer bij hun ouders omdat zij geen eigen huis kunnen vinden. Het hebben van een eigen woonplek is een belangrijke voorwaarde voor verdere ontwikkeling. Woningnood zorgt voor extra stress en druk bij jongeren. Jongeren hebben het gevoel dat er geen prioriteit wordt gegeven in de provincie Overijssel aan jongerenhuisvesting (zowel studentenwoningen als starterswoningen).

In het 'Ambitiedocument Regionale Woonagenda's Overijssel 2021 – 2024' wordt afgesproken dat in de woonagenda's duidelijke afspraken dienen te worden gemaakt over de toegankelijkheid van de woningmarkt voor starters en de doorstroming. Hiermee streven de partners van de Woonkeuken een inclusieve woningmarkt. Daarnaast betreft de provincie jongeren bij de woningbouwopgave in Overijssel door in samenwerking met hogescholen en universiteiten onderzoeken uit te voeren naar de woningbehoefte bij studenten.

De SER Overijssel ziet een rol voor de provincie weggelegd om door middel van de woonagenda's gemeenten, woningbouwcorporaties en andere partners in de Woonkeuken zodat er meer startershuisvesting gebouwd wordt, doorstroming gerealiseerd wordt of door transformatie van bestaande gebouwen beschikbaar wordt gemaakt.

Aanbevelingen:

- **Besteed binnen de regionale woonagenda's aandacht aan de doelgroep starters/jongeren, met speciale aandacht voor kwetsbare jongeren.**
 - **Bevorder - als onderdeel van bestaande regelingen - de innovatie op het gebied van starterswoningen en de doorstroming van woningen. Ga samen met jongeren op zoek naar creatieve oplossingen voor specifieke woonproblemen. Faciliteer betaalbare jongerenwoningen**
- 

in kleine kernen en stimuleer de transformatie van winkelpanden en kantoren tot jongerenfuncties en -woonvormen.

7.3 Laat jongeren geen ‘verloren generatie’ worden

7.3.1 Arbeidsmarktpositie jongeren

Het is belangrijk dat er meer studiemogelijkheden, stageplaatsen, traineeships, werkervaringsplekken en banen voor jongeren in Overijssel komen. Jongeren gaan regelmatig elders in het land studeren en werken. Maak het voor jongeren aantrekkelijk om in Overijssel te blijven óf na de studie weer terug te keren zodat vergrijzing vermindert.

Jongeren ervaren grote zorgen bij het vinden van stageplekken en banen. Jongeren worden op de arbeidsmarkt het hardst getroffen door de maatregelen rond het coronavirus. Het is een trend die zich elke crisis herhaalt: bij economische neergang loopt het werkloosheidscijfer bij jongeren bijna twee keer zo snel op als gemiddeld. Het is te vroeg om deze ‘coronageneratie’ een ‘verloren generatie’ te noemen. Onderzoek wijst echter uit dat perioden van werkloosheid aan het begin van de carrière nadelige gevolgen hebben voor de opbouw van hun carrière. De positie van jongeren die de arbeidsmarkt betreden tijdens economische crisis wordt geschaad omdat jongeren vaker in een baan onder hun niveau starten om maar aan het werk te komen en hoppen van de ene naar de andere tijdelijke baan. Dat zogeheten ‘littkeneffect’ van jeugdwerkloosheid heeft niet alleen gevolgen voor hun arbeidsmarktpositie, maar ook andere effecten op de lange termijn: meer schulden, minder mogelijkheden om zelfstandig te gaan wonen, wat weer tot uitstel van relatie- en gezinsvorming kan leiden. Ook de gezondheid van de jongeren kan hieronder lijden, denk aan burn-out en depressies.

De SER Overijssel vindt dat er snelle en brede acties gericht op het voorkomen van jeugdwerkloosheid ondernomen moeten worden. De eerste regelingen zijn door de provincie Overijssel al in december 2020 in het leven geroepen. In het derde herstellepakket zet het kabinet in op maatregelen die zorgen voor ondersteuning en begeleiding bij heroriëntatie op de arbeidsmarkt en maatregelen gericht op de financiering van bij- en omscholing.

Aanbevelingen:

- **Beschouw jongeren als een specifieke doelgroep binnen het arbeidsmarktbeleid, mede om te voorkomen dat er een ‘verloren generatie’ ontstaat door de coronacrisis. Zoek verbinding met de programma’s van de arbeidsmarktregio’s in het kader van de bestrijding van jeugdwerkloosheid (derde aanvullend sociaal pakket).**
- **Behandel jongeren als een specifieke doelgroep in de regelingen voor de mkb-bedrijven. Denk aan specifieke maatregelen om de bekendheid en aantrekkelijkheid van mkb-bedrijven voor jongeren te vergroten. Stimuleer de beschikbaarheid van voldoende banen en stageplekken voor jongeren en de binding van jong talent bijvoorbeeld door alumni-programma’s, jobrotation, leven-lang-ontwikkelen activiteiten, werk-voor-partners, traineeships en werkervaringsplekken.**
- **Benut de ervaringen uit de vorige economische crisis op het gebied van de aanpak van jeugdwerkloosheid en de gevolgen daarvan. Blijf goed monitoren wat de gevolgen van de coronacrisis zijn, met name voor de groeiende groep van studenten met mentale problemen.**



Bijlagen bij advies

**Goed leven, wonen en werken
voor jongeren in Overijssel**



Bijlage 1: Jongeren in Overijssel; terugkoppeling onderzoek SER Overijssel

Wat vinden Jongeren in Overijssel belangrijk?



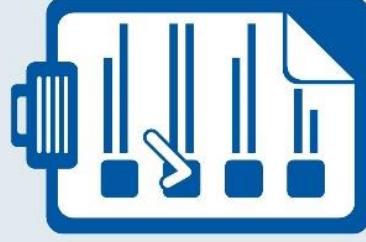
De Sociaal Economische Raad (SER)

Overijssel, wil graag weten
wat jongeren in Overijssel
belangrijk vinden.

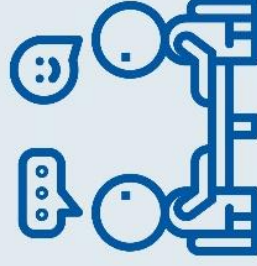
Wat gaat er goed en wat kan de
Provincie Overijssel oppakken?

De SER geeft advies aan
Gedeputeerde Staten.

De Gedeputeerde Staten besluit of
een thema wordt opgepakt.



141 jongeren
vulden een
enquête in.



13 jongeren
werden
geïnterviewd.

Wat houdt jongeren in Overijssel op dit moment bezig?

- 1 Familie, vrienden & relaties
- 2 Werk
- 3 Huisvesting
- 4 Studie
- 5 Uitgaan & reizen



“ ‘Dé Overijsselse jongere’ bestaat niet: Er zijn veel verschillen ook binnen dezelfde leeftijdsgroepen. Daarnaast is de levensfase bepalend. ”

Wat is voor jongeren, voor hun toekomst belangrijk in Overijssel?



Ruime keuze
in vervolg-
opleiding



Voldoende
werk & ruimte
om te
ondernemen



Voldoende
betaalbare
woonruimte



Gezondheid



Een eigen gezin



“ Voldoende
studentenwoningen.

Korte wachttijden voor
huurwoningen.

Betaalbare starterswoningen.

Nu blijven jongeren langer bij hun
ouders wonen. Het is voor hun
toekomst belangrijk dat zij een
eigen plek hebben.



“

Ik vind het heerlijk dat het hier rustiger is dan in de Randstad. Ik kan drukte opzoeken als ik dat wil, maar ik ben er ook zo weer vandaan.

”



Wat maakt wonen in Overijssel aantrekkelijk voor jongeren?

- Voldoende natuur
- De mentaliteit van de mensen
- Goede bereikbaarheid
- Voldoende werkgelegenheid

“

Ik ben hier geboren.
Het is mijn plekje.
Ik woon dichtbij mijn familie en vrienden.
Dat vind ik heel fijn.



”

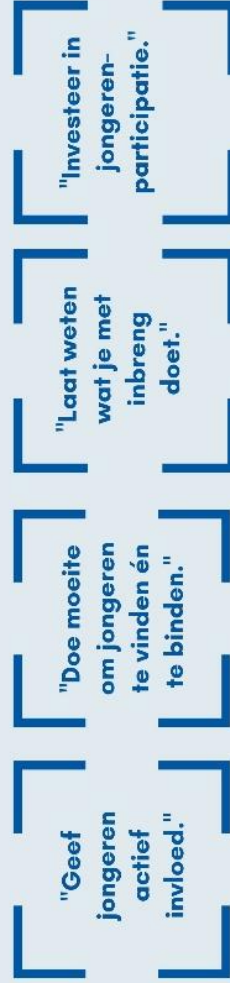
Politieke betrokkenheid & bekendheid SER



Waarover maak jij je nu de meeste zorgen?



Tips van jongeren over participatie



Contact opnemen met de SER?



(038) 499 7527



www.ser-overijssel.nl



s.v.leeuwen@overijssel.nl

- Dit onderzoek werd gehouden onder jongeren in Overijssel tussen mei en juli 2020.
- De SER werkte hierin samen met de FNV & Innovatiehub.
- Over de uitkomsten gaat de SER in gesprek met jongeren.

DENK EN DOE MEE!



Bijlage 2: Digitale ontmoeting met jongeren

Uitkomsten digitale ontmoeting met jongeren



SER
Overijssel

De Sociaal Economische Raad (SER)

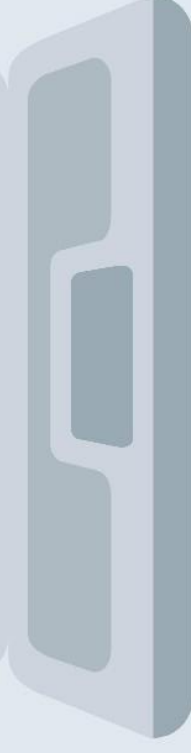
Overijssel, wil graag weten
wat jongeren in Overijssel
belangrijk vinden.

Wat gaat er goed en wat kan de
Provincie Overijssel oppakken?

De SER geeft advies aan
Gedeputeerde Staten.

De Gedeputeerde Staten besluit of
een thema wordt opgepakt.

Resultaten uit de
digitale ontmoeting met
jongeren uit Overijssel
op 6 oktober 2020.



Wonen: 10 ervaringen van jongeren

1. Door woningtekorten is het moeilijk om een huur- of koopwoning te vinden.
2. Studentenwoningen zijn er te weinig.
3. Het is lastig om een hypotheek te krijgen omdat je eigen geld moet inleggen en diverse jongeren hebben een studieschuld.
4. Jongeren hebben vaak een tijdelijk contract. Dat bemoeilijkt het vinden van een eigen woning.
5. Woningnood zorgt voor extra stress en druk bij jongeren.
6. Particulier huren is vaak erg duur. Het slokt een groot deel van het inkomen van jongeren op.
7. In je eentje is een woning bijna onbetaalbaar.
8. Jongeren wonen langer bij hun ouders doordat zij geen eigen huis kunnen vinden.
9. De wachtlijsten voor huurwoningen zijn lang.
10. Het hebben van een eigen woonplek is een belangrijke voorwaarde voor verdere ontwikkeling.

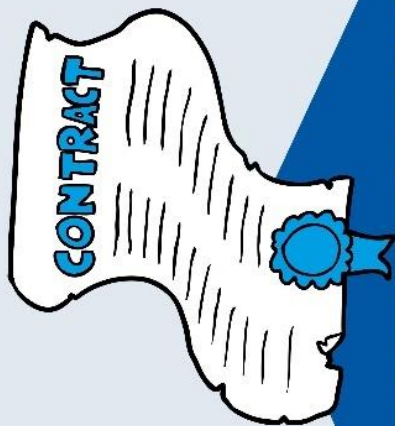
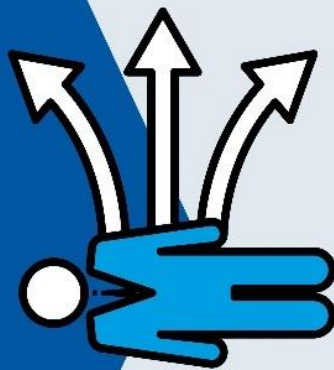


Voldoende betaalbare woningen met korte wachtlijsten zijn belangrijk. Hierin kan ook creatief gedacht worden. Wellicht kan er meer gebruik gemaakt worden van leegstaande verzorgingshuizen of andere leegstaande panden als (tijdelijke) woonruimte voor jongeren.

Studie en werk: Wat zou SER Overijssel mee kunnen nemen in adviezen?

Het is belangrijk dat er meer studiemogelijkheden, stageplaatsen en banen in Overijssel komen.

Jongeren gaan regelmatig elders in het land studeren. Maak het voor jongeren aantrekkelijk om in Overijssel te blijven óf na de studie weer terug te keren zodat vergrijzing vermindert.



Veel banen voor jongeren zijn flexibel. De werkgever heeft veel vrijheid. Zodra er geen werk is mag de werkgever de werknemer naar huis sturen en als het druk is moet de werknemer klaar staan. Als een jongere hieraan niet voldoet kan de werkgever een nul-urencontract af laten lopen en heeft een werknemer geen rechten. Dat motiveert niet. Maak werkgevers daarvan bewust. Gemotiveerd personeel is een visitekaartje voor een bedrijf.

Wat geven jongeren nog meer aan?



Jongeren ervaren stress door school, werk en de druk om te presteren.



Zorg dat wonen op het platteland ook aantrekkelijk blijft voor jongeren.



Laat zien waarin Overijssel aantrekkelijk is voor jongeren.



Jongeren en de 'gevestigde orde' kunnen samen optrekken en elkaar versterken.



Heb aandacht voor mobiliteit en openbaar vervoer. Vooral in dorpen en kernen.

Hoe kan de SER Overijssel jongeren betrekken?



Laat zien wat je voor jongeren kunt betekenen.



Verbeter het imago van SER Overijssel én laat zien waar je kracht ligt.



Zorg dat onderwerpen niet saai en stroperig zijn.



Maak gebruik van wat er al is. Ga naar plekken toe waar jongeren zijn.



Richt een community op waarin jongeren meedenken.



Betrek jongeren maar 'versik' ze niet. Maak de drempel om mee te doen laag.



Doe moeite om jongeren te vinden én te binden aan de SER.



Luister naar jongeren en geef écht invloed.



Laat weten wat je met inbreng doet.



Laat van je horen via social media, nieuwsbrief en website.



Investeer in jongerenparticipatie.

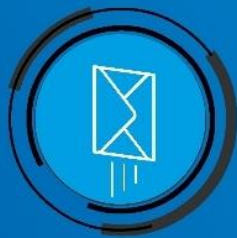


Schrijf in 'gewone mensentaal'.

Contact opnemen met de SER?



(038) 499 7527



www.ser-overijssel.nl



s.v.leeuwen@overijssel.nl

**Wij zijn er
voor jou!**



DENK EN DOE MEE!



Bijlage 3: Presentatie Jongerenparticipatie door Cibap-studenten



Anne Leusink, Liza Veuger, Jack Zijp, Sam van Veldhuizen, Sem Slooijer,
Kevin Smit, Djanna Fouad Hassan, Imme Steenmans

Hoe trek je jongeren?

- Denk aan het weggeven van iets, dus bedenk een aantrekkelijke win actie.
- Zorg dat de teksten en foto's die je gebruikt in de post, aanspreken op de doelgroep Jongeren. Hierdoor is de kans dat ze langer blijven kijken groter.
- Bedenk een stelling, waar jongeren aan mee kunnen doen.
- Maak het aantrekkelijker bijvoorbeeld dat jongeren het op hun cv kunnen zetten. Iets is waar ze trots op kunnen zijn.
- Laat zien dat hun stem belangrijk is.
- houdt het kort en simpel, jongeren haken snel af als het te lang duurt.

Social Media

Social media is ontzettend belangrijk onder de jongeren. Voornamelijk Instagram. Hiermee kun je dus gemakkelijk dicht bij de doelgroep komen. Dit is waarom wij verschillende *zo genoemde* templates en handleidingen gemaakt hebben voor jullie om het straks zelf te onderhouden en meer interactie met de doelgroep te krijgen.

Voorbeelden





SER
Overijssel

Cibap Zwolle - 16 november 2020 - Jongerenplatform

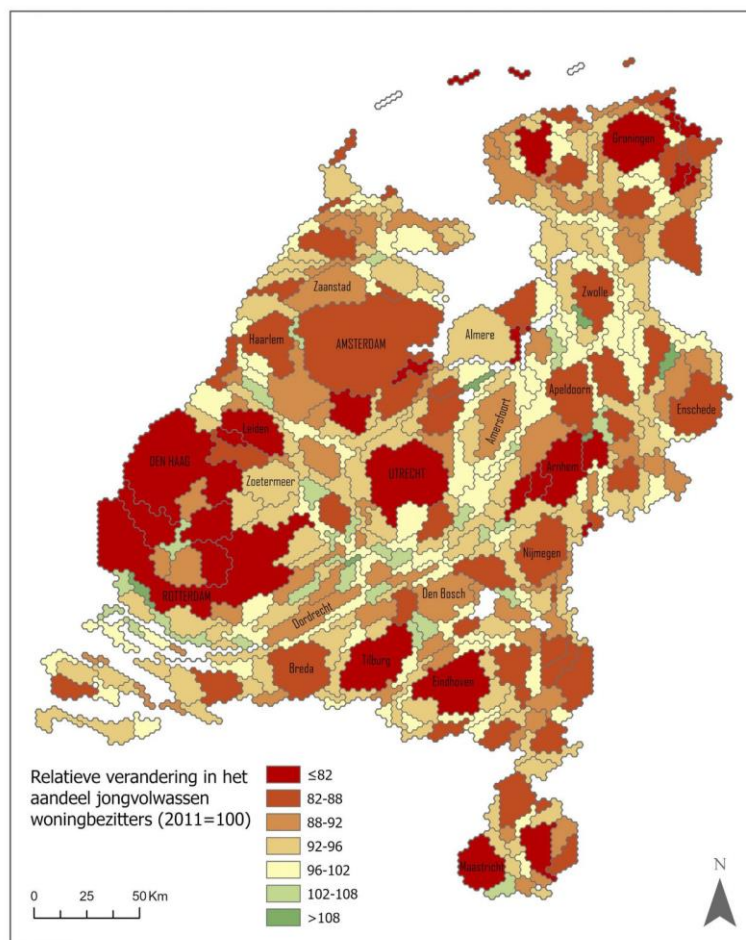


Bijlage 4: Wonen en jongeren in Nederland

In heel Nederland neemt het aantal jongvolwassenen met een koopwoning in hoog tempo af, concludeert stadsgeograaf Cody Hochstenbach in nieuw onderzoek. Dat is het gevolg van bewust beleid. In Nederland is het kopen van een woning de afgelopen jaren voor jonge starters steeds lastiger geworden. Dit onderzoek brengt veranderende patronen van woningbezit in kaart. Zo kunnen we precies zien hoe hard verschillende leeftijdsgroepen worden getroffen, en op welke plekken in het land. Wat blijkt: het aandeel van jongvolwassenen in de koopmarkt is in hoog tempo en in bijna heel Nederland gedaald. Die afname kent structurele oorzaken en versterkt bestaande ongelijkheden.

Uit het bovengenoemde onderzoek blijkt dat het aandeel jongeren met een koopwoning in nagenoeg heel Nederland is afgenomen. In maar liefst 360 van de 412 geanalyseerde gemeenten, ofwel 87 procent, is sinds 2011 het eigenwoningbezit onder jongvolwassenen afgenomen. In onderstaande kaart is zichtbaar hoe het probleem zich met name in de grote steden afspeelt, maar zich niet daartoe beperkt: slechts een handvol gemeentes is groen getint.

Figuur 1: Relatieve verandering in het aandeel jongvolwassene huisbezitters



Bron: <https://www.oneworld.nl/lezen/analyse/hoe-de-koopwoning-een-onbereikbare-droom-werd/>



Ook het huren van een betaalbare woning hoort door lange wachtlijsten en strenge maximale inkomensnormen (zie bijlage 4) vaak niet tot de mogelijkheden. Jongvolwassenen huren in toenemende mate op de particuliere markt, waar de huur gemiddeld bijna de helft van hun maandsalaris bedraagt. Verschillende beleidsmaatregelen hebben het voor verhuurders aanzienlijk makkelijker gemaakt hoge huren in rekening te brengen, ook wanneer het kleine woningen betreft. Daarnaast krijgen jongeren steeds vaker te maken met tijdelijke huurcontracten. De hoge huurlasten stellen huishoudens bloot aan allerlei risico's: zij kunnen zich geen grote financiële tegenslag veroorloven.

Ook uit het recent onderzoek van het Kadaster¹⁵ blijkt dat er steeds minder starters zijn op de woningmarkt. In het laatste kwartaal van 2019 bereikte het aandeel van koopstarters op de woningmarkt een dieptepunt. De starters die nog wel actief zijn, zijn met name tussen de 25 en 35 jaar oud. Het Kadaster onderzocht data van koopstarters tussen 2006 en 2019.

De belangrijkste conclusies uit het onderzoek:

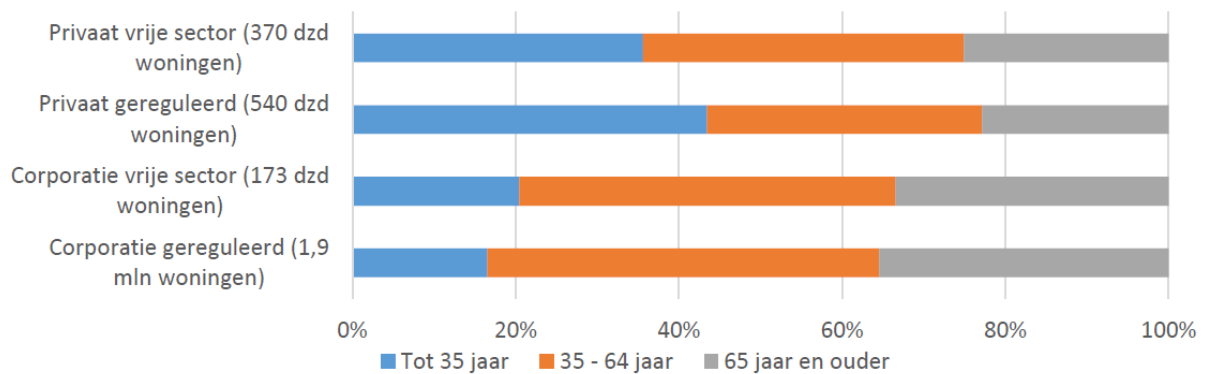
- Procentueel bereikte het aandeel van koopstarters op de woningmarkt in het laatste kwartaal van 2019 een dieptepunt (30%).
- Vooral het aantal jonge koopstarters (kopers onder de 25 jaar) krimpt. Maar ook het aantal starters dat ouder is dan 35 jaar neemt licht af.
- Net als bij het aantal woningaankopen, zien we dat jonge huishoudens de laatste jaren minder nieuwe hypotheek afsluiten en dat hun marktaandeel achterblijft.
- Buiten de grote steden neemt het aantal koopstarters relatief het sterkst af.
- Weliswaar is het aantal koopstarters in de vier grootste steden niet dramatisch afgenomen, de stedelijke starter van nu lijkt niet meer op de starter van voor de crisis. Zo zijn ze ouder, kopen ze vaker samen met iemand anders een hun eerste woning. Maar bovenal zijn ze, afgaand op het bedrag dat zij neerleggen voor hun eerste woning, meer vermogend.

Zodoende blijven jongvolwassenen steeds vaker noodgedwongen bij hun ouders wonen. In 2019 waren er volgens cijfers van het CBS bijna 1,2 miljoen thuiswonende 18- tot 29-jarigen, 200.000 meer dan in 2010. Hieronder bevinden zich ook 'boemerangkinderen' die weer bij hun ouders intrekken, bijvoorbeeld na relatiebreuk of een beëindigd huurcontract. Het aantal uitwonende 18- tot 29-jarigen daalde tegelijkertijd licht, tot 1,4 miljoen. Uit het onderzoek 'Staat van de Woningmarkt 2019'¹⁶ blijkt dat veel jongeren in de particuliere huursector woningen huren, vermoedelijk omdat ze niet aan sociale huurwoningen of koopwoningen kunnen komen.

¹⁵ <https://www.kadaster.nl/-/nog-nooit-zo-weinig-starters-op-woningmarkt-sinds-2006-c2-a0>

¹⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/11/07/staat-van-de-woningmarkt-20>

Figuur 2: Leeftijdsofbouw huurders naar segment



Bron: Staat van Woningmarkt 2019

Uit het rapport 'Staat van de Woningmarkt 2020'¹⁷ blijkt dat de aanhoudende groei van de woningprijzen bemoeilijkt de aankoop van een woning voor starters. Sinds 2013 is het aantal verkochte woningen aan koopstarters als percentage van de totale woningverkoop aan huishoudens gedaald van 48% naar 32% in 2019, omdat het herstel van de koopmarkt vanaf 2013 vooral voor rekening kwam van de doorstromers. Net als de woningprijzen is ook de gemiddelde hypotheeksom verder gestegen terwijl de inkomens de afgelopen jaren aanzienlijk langzamer zijn gestegen. Als gevolg daarvan lenen kopers meer in verhouding tot hun inkomen. Onder jonge middeninkomens (tot 35 jaar, tot 1,5 x modaal) is het eigenwoningbezit tussen 2012 en 2018 gedaald met 15%punt.

Helemaal aan de onderkant worstelen veel steden met een sterke toename aan dakloze jongeren. Hun aantal is de afgelopen tien jaar verdrievoudigd – nóg sterker dan de algehele verdubbeling.

Regels, die jongeren belemmeren een woning te huren

Jongeren t/m 23 jaar mogen bij de meeste woningstichtingen alleen reageren op woningen waarvoor ze in aanmerking komen voor huursubsidie. T/m 23 jaar betekent dat concreet een huur van maximaal €423,52 incl. servicekosten.

- Er zijn maar heel weinig woningen die onder deze prijs verhuurd worden. Hierdoor is er voor jongeren veel krapte op de huurmarkt, aangezien er schaarste is.
- Om dit te ondervangen, werken een aantal woningstichtingen met een x aantal woningen waar alleen jongeren op mogen reageren. Kanttekening hierbij, is dat dit in de praktijk op heel weinig huizen terecht komt, waardoor er nog steeds schaarste is. Hierdoor moet je >1 jaar ingeschreven staan voor een krap appartement in een heel slechte wijk (bijv. bovenwoning aan de venkel in Nijverdal) en voor de rest van de woningen toch al snel >2 jaar. Als je op je 17e begint aan een hbo (of zelfs op je 16e als je mbo doet) en je studeert 4 jaar, ben je 20 of 21 als je klaar bent met je studie. Als je dan een woning wilt als jongere en je schrijft je in bij de woningstichting, kom je pas in aanmerking voor een jongerenwoning, tegen dat je niet meer aan de leeftijdsgrens voldoet.
- Als je als 22-jarige prima verdient, kun je best een hogere huur betalen dan die €432,52 per maand max. Alleen mag je niet op die huizen reageren, omdat je geen 23 bent.

Om een woning te mogen huren moet je vaak voldoen aan een bepaalde inkomensklasse.

¹⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/06/15/staat-van-de-woningmarkt-jaarrapportage-2020>

- 
- Er wordt gekeken naar je inkomensverklaring van de Belastingdienst. Dat werkt goed en beschermend als je inkomsten van het jaar daarvoor exact hetzelfde zijn als je huidige inkomsten en als dat je enige inkomsten zijn. Maar niet als:
 - je student bent en je belangrijkste inkomsten je studiefinanciering zijn, want studiefinanciering staat niet op je jaaropgaaf;
 - als je ouders je als starter financieel ondersteunen, want de bijlage die je ouders maandelijks overmaken, valt ook niet af te lezen van je jaaropgaaf.
 - Daarnaast is het als alleenstaande best moeilijk om aan deze inkomenseis te voldoen. Voor de meeste woningen moet je minimaal €23.225 verdienen op jaarbasis. Dat is €1.935,42 per maand; €446,63 per week. Met een minimumloon van €11 per uur, moet je daar als alleenstaande 40,6 uur per week voor werken.
 - Wat bij deze bescherming voor het gemak vergeten wordt, is dat je als alleenstaande met een inkomen van bijvoorbeeld €1.500 per maand prima €600 huur kunt betalen. Dan hou je nog €900 over voor alle overige kosten en dat is echt geen houtjes-bijt werk als je alleen bent. Het mag alleen niet, want je voldoet niet aan de inkomenseisen.

Tot slot een in standhoudende factor voor de lange inschrijftijd die vereist is om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning.

- Je mag zo lang als je zelf wilt ingeschreven staan bij een woningstichting: ook als je helemaal geen woning zoekt. Mensen schrijven zich preventief in bij een woningstichting, laten hun inschrijving staan terwijl ze op dat moment al een woning hebben waar ze heel gelukkig mee zijn of schrijven hun kinderen in bij de woningstichting zodra ze 18 zijn zodat ze kans maken op een huis als ze daaraantoe zijn. Eigenlijk zou er een regeling moeten komen die dit bestrijdt. Bijvoorbeeld door na 1-2 jaar je inschrijftijd weer op 0 te zetten of door een regel dat je inschrijftijd op 0 gaat als je niet minimaal 1x per 2 maanden op een woning reageert (niet vrijblijvend, anders ontstaat er een nieuw probleem). Of er zouden meer woningen door middel van loting ofzo verhuurd moeten worden.



Colofon

Auteur

SER Overijssel

Folders

Anne-Wil Lensen

Uitgave

SER Overijssel brengt gevraagd en ongevraagd adviezen uit aan het provinciebestuur van Overijssel over het door de provincie te voeren sociaal-economisch beleid.

Website

www.ser-overijssel.nl

Zwolle, februari 2021

